

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПРИВАТНИЙ ЗАКЛАД
«ДНІПРОВСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ

**КАФЕДРА ТУРИСТИЧНОГО ТА ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОЇ
БІЗНЕСУ**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор ВНПЗ «Дніпровський
гуманітарний університет»

Олег КИРИЧЕНКО

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЕКОНОМІКА ТУРИСТИЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА

(назва навчальної дисципліни)

Освітній
ступінь

бакалавр

(назва ступеня вищої освіти – бакалавр або магістр)

Спеціальність

242 Туризм

(шифр і назва)

Освітня програма

Туризм

(назва, дата і № наказу про затвердження ОП)

«Туризм»

№51-02 від 10.06.2021

Статус навчальної
дисципліни

обов'язкова

(обов'язкова або вибіркова)

Мова навчання:

українська

Дніпро – 2024

Назва навчальної дисципліни // Робоча програма навчальної дисципліни «Економіка туристичного підприємства». Дніпро: ВВПЗ «Дніпровський гуманітарний університет», 2024. 15 с.

РОЗРОБНИК(-И):

Ходак О. В., старший викладач кафедри туристичного та готельно-ресторанного бізнесу

Розглянуто на засіданні кафедри туристичного та готельно-ресторанного бізнесу 22.07.2024, протокол № 12

Схвалено Вченою радою університету, рекомендовано для використання в освітньому процесі протягом 4 років 22.08.2024, протокол № 12

Метою вивчення навчальної дисципліни «Економіка туристичного підприємства» є формування у студентів економічного мислення та системи спеціальних економічних знань щодо управління господарсько-фінансовою діяльністю туристичних підприємств, опанування необхідними практичними навичками економічного обґрунтування управлінських рішень.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

K04. Здатність до критичного мислення, аналізу та синтезу.

K09. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

K13. Здатність планувати та управляти часом.

K 14¹ . Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.

K18. Знання та розуміння предметної області та розуміння специфіки професійної діяльності.

K21. Здатність аналізувати діяльність суб'єктів індустрії туризму на всіх рівнях управління.

K21. Здатність аналізувати діяльність суб'єктів індустрії туризму на всіх рівнях управління.

K25. Розуміння принципів, процесів і технологій організації роботи суб'єкта туристичної індустрії та її підсистем.

K33. Здатність працювати з документацією та здійснювати розрахункові операції суб'єкта туристичного бізнесу.

Програмні результати навчання:

ПРН 1. Знати ,розуміти і вміти використовувати на практиці основні положення туристичного законодавства, національних і міжнародних стандартів з обслуговування туристів.

ПРН 10. Розуміти принципи, процеси і технології організації роботи суб'єкта туристичного бізнесу та окремих його підсистем (адміністративно-управлінська, соціально-психологічна, економічна, техніко-технологічна).

ПРН 19. Аргументовано відстоювати свої погляди у розв'язанні професійних завдань.

ПРН 20. Виявляти проблемні ситуації і пропонувати шляхи їх розв'язання.

ПРН 23. Складати та узгоджувати план власного дослідження і самостійно збирати матеріали за визначеними джерелами.

ПРН24. Використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.

Передумови для вивчення навчальної дисципліни (міждисциплінарні зв'язки): Вивчення навчальної дисципліни «Економіка туристичного підприємства» здійснюється після засвоєння здобувачами знань з навчальних дисциплін «Економічна теорія», «Організація туристичних

подорожей», «Туристичні ресурси», «Вступ до фаху».

Результати вивчення навчальної дисципліни «Економіка туристичного підприємства» відповідно до вимог освітньо-професійної програми, здобувачі вищої освіти повинні:

знати:

1) *на понятійному рівні:* в межах достатніх для фахового спілкування розв'язання господарських завдань; розвинути навички вільного відтворення та використання понятійного апарату в процесах мислення, усно та на письмі та надати інформацію для засвоєння: методологічних та концептуальних основ економіки в галузі туризму; принципів розвитку і функціонування туристичного ринку; особливостей ведення туристичного бізнесу; основних показників оцінки результатів діяльності підприємства; основні види ціноутворення в галузі туризму;

2) *на фундаментальному рівні:* основи побудови, розрахунку і аналізу економічного механізму функціонування підприємств туризму в умовах ринкової економіки; систему взаємозв'язків результатів господарської діяльності підприємств туризму; методи аналізу та планування показників розвитку підприємств туризму; оформлення туристичної звітності;

3) *на практично-творчому рівні:* принципи управління діяльністю сучасних підприємств та організацій; сучасні технології розробки управлінських рішень, їх обґрунтування та впровадженні у бізнес-практику; методичні основи аналізу ефективності формування та використання персоналу, активів (основних засобів, оборотних коштів, нематеріальних активів) підприємства, організації його виробничо-комерційної діяльності тощо;

вміти:

1) *на репродуктивному рівні:* оцінювати результати роботи туристичної фірми та підприємств суміжних галузей; обґрунтувати стратегію управління ресурсним потенціалом туристичного підприємства; визначати основні критерії оцінки діяльності туристичної фірми; встановлювати ціни на туристичні послуги;

2) *на алгоритмічному рівні:* оцінювати матеріальне забезпечення фірми туристичного спрямування; оцінювати результати роботи туристичної фірми та підприємств суміжних галузей; визначати основні критерії оцінки діяльності туристичної фірми; встановлювати ціни на туристичні послуги; користуватися методичним інструментарієм для здійснення необхідних розрахунків;

3) *на евристичному рівні:* складати плани реалізації туристичного продукту, формування доходу та прибутку підприємства; обґрунтовувати напрями підвищення ефективності виробничо-господарської діяльності туристичного підприємства; користуватися методичним інструментарієм для здійснення необхідних розрахунків;

4) *на творчому рівні*: усно і письмово викладати свої думки, конструювати розрахункові, аналітичні та узагальнюючі таблиці та інші ілюстраційні матеріали з виробничої та фінансово-господарської діяльності; здійснювати наукові дослідження в галузі економіки, організації та планування діяльності на туристичному підприємстві.

Обсяг навчальної дисципліни: Додатки 1.1, 1.2.

Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ ІНДУСТРІЇ ТУРИЗМУ

Тема 1. Визначення термінів та понять економічної діяльності індустрії туризму

Економічна природа та характеристика окремих функцій - наявність виробничої діяльності по виробництву туристичного продукту та туристичних послуг на туристичних підприємствах. Завдання, що вирішуються туристичними підприємствами в процесі реалізації кожної функції.

Місце і роль туризму в системі ринкового господарства України, їх взаємозв'язок з іншими галузями ринкового господарства. Особливості функціонування ринку туристичних послуг в Україні.

Туристське споживання та туристські витрати відвідувачів. Туристське споживання у вартісному вимірі. Структура туристського споживання. Види туризму. Класифікація відвідувачів. Мета відвідання. Туристична індустрія.

Тема 2. Планування діяльності підприємств індустрії туризму

Принципи планування й прогнозування на туристському підприємстві: безперервність планування; науковість; раціональне використання всіх ресурсів; принцип провідних ланок і пріоритет їхньої реалізації; принцип взаємного зв'язування й координації; плани економічного й соціального розвитку; перспективи розвитку туристської індустрії; моніторинг кон'юнктури туристського ринку. Фінансове планування на підприємствах туризму: фінансовий план; довгострокове та короткострокове планування, бізнес-планування.

Тема 3. Основні засоби індустрії туризму. Оборотні засоби підприємств індустрії туризму

Основні засоби індустрії туризму. Критерії основних засобів. Об'єкт основних засобів. Активні та пасивні основні засоби. Фізичне й моральне зношування. Функціонування основних засобів: фондівіддача, фондоемність продукції (послуг), рентабельність основних засобів і фондоозброєність.

Поняття виробничої потужності та пропускної спроможності засобів розміщення туристів. Особливості оцінки ефективності використання виробничої потужності та пропускної спроможності підприємств готельного господарства туристичних комплексів.

Оборотні засоби підприємств індустрії туризму. Особливості оборотних засобів (капіталу). Показники використання оборотних засобів. Матеріальні оборотні фонди та фонди обертання підприємств, особливості їх складу в туристичних підприємствах. Показники оцінки забезпеченості туристичних підприємств оборотними фондами та фондами обертання.

Тема 4. Управління трудовими ресурсами підприємств туристичної сфери

Соціально-економічна сутність і особливості праці в туризмі. Суспільне значення праці працівників туристичної сфери.

Поняття трудових ресурсів, трудового колективу, кадрів, персоналу туристичних підприємств. Класифікація трудових ресурсів в туризмі. Джерела формування трудових ресурсів. Діяльність підприємств туристичної сфери на ринку робочої сили. Соціальні гарантії працівникам туристичних підприємств.

Вихідні передумови, цілі та завдання управління трудовими ресурсами туристичних підприємств,

Поняття продуктивності, ефективності й якості праці в туризмі. Показники оцінки продуктивності праці працівників туристичних підприємств. Особливості визначення та оцінки рівня продуктивності праці на туристичних підприємствах. Фактори, що обумовлюють рівень та можливості зростання продуктивності праці на туристичних підприємствах. Ефективність використання трудових ресурсів на туристичних підприємствах. Основні напрямки підвищення ефективності використання трудових ресурсів в туризмі.

Організація матеріального стимулювання праці працівників на туристичних підприємствах. Принципи стимулювання праці в умовах ринкових відносин та їх використання на туристичних підприємствах.

Форми і системи оплати праці, що застосовуються на туристичних підприємствах: їх сутність, переваги та недоліки. Принципи вибору форм та систем організації заробітної плати.

Сутність преміальної системи. Особливості змісту й організації виплат за різними преміальними системами.

Методичний інструментарій та порядок проведення економічного аналізу формування та використання трудових ресурсів в туризмі.

Зміст плану з праці на туристичних підприємствах, порядок його розробки. Структурно-логічна схема розробки плану з праці та характеристика змісту окремих етапів роботи.

Планування потреби в трудових ресурсах на туристичних підприємствах. Забезпечення взаємозв'язку програми розвитку трудових ресурсів з основними показниками діяльності підприємств туристичної сфери. Методи планування чисельності персоналу на туристичних підприємствах в цілому та по окремих категоріях персоналу.

Тема 5. Нематеріальні активи підприємств індустрії туризму

Особливості нематеріальних активів. Гудвіл. Оцінка нематеріальних активів. Обмеження щодо оцінки і визначення специфічних для індустрії туризму нематеріальних активів (людського, структурного, клієнтського), капіталу. Методичні підходи до оцінки нематеріальних активів. Вартість нематеріального активу. Форми керування рухом нематеріальних активів.

Тема 6. Витрати і доходи підприємств індустрії туризму

Витрати звичайної діяльності та витрати надзвичайних подій. Операційні та фінансові витрати. Поняття, склад та структура експлуатаційних витрат в засобах розміщення туристів. Поточні витрати турагентів та туроператорів.

Особливості визначення собівартості в засобах розміщення туристів. Експлуатаційна та повна собівартість послуг розміщення. Особливості визначення собівартості туристичного продукту.

Показники оцінки загального обсягу і рівня поточних витрат на туристичних підприємствах: абсолютні, відносні, показники ефективності.

Угрупування операційних витрат підприємства: за місцем утворення витрат; по статтях калькуляції; за економічними елементами; залежності від обсягів виробництва; залежності від цільового призначення; залежності від включення до собівартості продукції, послуг. Постійні та змінні, прямі та непрямі витрати. Основні і накладні витрати; адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати, тощо.

Тема 7. Економічна ефективність та результативність індустрії туризму

Економічна ефективність туризму. Критерії економічних вигод країни (регіону) від розвитку туристичної діяльності. Валові надходження від туризму: (іноземного (в'їзного), зарубіжного (виїзного) та внутрішнього), а також надходжень від одноденних відвідань. Позитивний вплив туризму на

економіку держави. Мультиплікатор продажів та виробництва, доходів та зайнятості.

Становлення й розвиток туризму. Економічна ефективність туризму: індикатори та показники.

Валова додана вартість. Валовий регіональний продукт. Обсяг реалізованих послуг. Доходи від реалізації суб'єктів туристичної діяльності та служб бронювання. Чисельність зайнятих. Заробітна плата.

Кількість підприємств. Потужність галузі туризму.

Заклади тимчасового розміщування відвідувачів: кількісні та якісні характеристики номерного фонду, середньої місткості за типами закладів.

Коефіцієнт використання місткості та коефіцієнт завантаження номерного фонду. Показниками комерційної ефективності функціонування засобів розміщування.

Діяльність суб'єктів туристичної діяльності: класифікація та аналіз за окремими групами.

Показники комерційної ефективності функціонування суб'єктів туристичної діяльності: середня ціна турпутівки, середня вартість одного тuro-дня організованої подорожі та середня ціна екскурсії.

Оцінка результативності функціонування індустрії туризму: об'єм реалізованих послуг, чисельність зайнятих, кількість підприємств, чисельність споживачів туристських послуг.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ЦІНОУТВОРЕННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ТУРИСТСЬКОЇ ІНДУСТРІЇ

Тема 8. Ціна: визначення, класифікація, функції. Методи ціноутворення. Ціноутворення й прибуток в умовах конкуренції

Ціна: визначення, класифікація. Виробничі і споживчі ціни, гуртові та споживчі ціни; закупівельні та кошторисні ціни; споживчі, роздрібні, державні, договірні, вільні, ввізні, лімітні та ступеневі ціни. Функції ціни: вимірювальна, співрозмірювальна, облікова, регулююча, стимулююча, перерозподільна.

Методи ціноутворення: короткострокові й довгострокові, ринкові й витратні. Ціноутворення й прибуток в умовах конкуренції. Види конкурентних ринків.

Тема 9. Цінова політика підприємства. Стратегії ціноутворення

Фактори впливу на формалізацію процесів ціноутворення. Цілі цінової політики.

Стратегії ціноутворення: стратегія високих, середніх та низьких цін; стратегія цільових та пільгових цін; стратегія «зв'язаного» ціноутворення, «проходження за лідером», незмінних ігор, неокруглених цін та цінові лінії.

Етапи розробки цінової стратегії: збір вихідної інформації, стратегічний аналіз.

Тема 10. Специфічні різновиди цін у сфері туристичної діяльності

Специфіка формування цін на туристський продукт. Формування ціни на тур пакет. Укладання прямих договорів з готелем. Варіанти сезонних цін на туристичні послуги. Оголошення цін шляхом публікації в каталогах туристичних підприємств і організацій.

Специфіка формування цін на послуги тимчасового розміщування. Класифікації номерного фонду за ознаками. Внутрішні та зовнішні фактори впровадження цінової стратегії.

Специфічні податки та збори. Туристичний збір. Податок на прибуток підприємств засобів тимчасового розміщування. Збір за спеціальне використання лісових ресурсів.

Конструктивний міжнародний досвід: спеціальні тарифи.

Тема 11. Структура вартості туристського обслуговування та ціни туристського продукту

Економічна природа та сутність ціни в ринковій економіці. Наукові теорії ринкового ціноутворення. Система і класифікація цін на товари і послуги споживчого ринку.

Особливості державного регулювання цін в Україні на сучасному етапі та його вплив на ціноутворення на туристичних підприємствах. Співвідношення регульованих та вільних ринкових цін на продукцію, товари та послуги на туристичних підприємствах.

Види цін на послуги підприємств туристичної сфери. Суть та склад ціни туристичного продукту. Комплексність ціни туристичного продукту. Склад та структура ціни на окремі види туристичних послуг: на туристсько-екскурсійне обслуговування, на транспортні послуги (автобусні, залізничні, авіа тощо) та інші. Структура ціни туристичного продукту на одного туриста. Поняття та структура відпускнуої вартості одного туродня в туристичних підприємствах.

Механізм формування цін на послуги готельного господарства. Структура ціни на основні (послуги розміщення) та додаткові послуги підприємств готельного господарства, характеристика її складових елементів. Поняття та структура відпускнуої вартості одиниці послуги (одна людино-доба) проживання в засобах розміщення туристів.

Структурні елементи роздрібної ціни на інші послуги підприємств туристичної індустрії. Визначення повної собівартості, прибутку та податку на додану вартість у складі роздрібної ціни на інші послуги. Фактори, що впливають на їх величину.

Комерційні знижки і надбавки до роздрібних цін та умови їх застосування. Моделювання і калькулювання ринкових цін на основні, додаткові послуги та продукцію підприємств туристичної сфери.

Цінова політика підприємств туристичної сфери на національному та міжнародному туристичному ринку.

Групові та індивідуальні тури. Ціна типового пекідж-туру. Повна собівартості туру. Види комісійних винагород. Комплексна ціна туру. Доданий прибуток (маржа). Загальний обсяг маржинального доходу. Контрактні угоди з іноземними партнерами. Оподаткування туроператорської та турагентської діяльності.

Тема 12. Структура вартості послуг тимчасового розміщення

Міжнародна практика формування готельних тарифів і цін. Структура рекламного готельного тарифу на проживання. Повна собівартість готельної послуги. Адміністративні витрати, витрати на збут, загальновиробничі та загальногосподарські витрати. Облік витрат за статтями калькуляції. Рентабельність послуг розміщення клієнтів та інших видів послуг. Зведений кошторис експлуатаційних витрат. Визначення повної собівартості одиниці послуг розміщення. Визначення середньої вартості однієї доби розміщення за формулою Хаббарта.

Прибуток (до оподаткування) від експлуатації номерного фонду. Прибуток – мінімальний, нормальний, необхідний та максимальний. Повний комплекс послуг готельного підприємства. Основні й додаткові послуги підрозділів ресторанного господарства.

Тема 13. Управління інвестиційною діяльністю на туристичних підприємствах

Сутність інвестування в туризмі. Джерела залучення інвестиційних ресурсів в туризмі. Інвестиційні проекти в туризмі. Прогнозування ефективності інвестиційного проекту.

Поняття і види інвестицій. Реальні і фінансові інвестиції. Інвестиційна політика підприємств туристичної сфери. Управління інвестиціями на підприємствах туристичної сфери.

Поняття бізнес-плану інвестиційного проекту туристичних підприємств. Цілі і завдання бізнес-плану. Зміст і структура бізнес-плану. Бізнес-план як інструмент реалізації економічної стратегії підприємства і здійснення конкретної маркетингової, фінансової та інвестиційної політики. Бізнес-план як комплексний документ поєднання планів: маркетингу,

виробничого, організаційно-юридичного, фінансового, запобігання ризику. Методологічні основи розробки окремих розділів бізнес-плану підприємств туристичної сфери. Методи дослідження ринку туристичних послуг. Викладення прогресивної продуктової ідеї та перспективної виробничо-комерційної ідеї бізнес-плану розвитку туристичних послуг.

Особливості розробки бізнес-плану будівництва нового підприємства туристичної сфери.

Аналіз ефективності використання економічного потенціалу та особливості розробки бізнес-плану реконструкції діючого підприємства туристичної сфери.

Тема 14. Управління ризиком та напрями запобігання банкрутству туристичних підприємств

Сутність та основні види ризиків у діяльності підприємств туристичної сфери. Класифікація та характеристика ризиків туристичних підприємств. Види та характеристика втрат підприємств туристичної індустрії від ризикових подій. Оцінка розміру господарського ризику і можливих фінансових втрат.

Вихідні передумови та зміст управління ризиком: сутність, принципи розробки. Структурно-логічна схема процесу управління ризиком та характеристика змісту окремих етапів роботи.

Методичні підходи до виявлення ризикових подій та видів ризику, що притаманні діяльності підприємств туристичної сфери.

Методичний інструментарій оцінки рівня ризиків підприємств туристичної сфери залежно від їх виду, характеру прояву, наявності інформаційного забезпечення тощо. Шляхи та заходи щодо профілактики та мінімізації рівня ризиків на підприємствах туристичної сфери.

Форми внутрішнього страхування господарського ризику та оцінка їх ефективності на туристичних підприємствах. Форми зовнішнього страхування господарського ризику. Обов'язкове та добровільне страхування. Ефективність зовнішнього страхування господарського ризику, методи розрахунків.

Банкрутство підприємства: його суть та форми регулювання в Україні. Основні причини, що призводять до банкрутства туристичних підприємств. Санація підприємств та умови її проведення. Форми санації туристичних підприємств, порядок та черговість задоволення претензій кредиторів у разі банкрутств.

Форма підсумкового контролю успішності навчання

Підсумковий контроль – це перевірка рівня засвоєння знань, навичок, вмінь та інших компетентностей за певний період навчання (навчальний семестр, навчальний рік).

З навчальної дисципліни «Економіка туристичного підприємства» передбачено:

- для денної форми навчання – 1 семестр – залік, 2 семестр – екзамен;
- для заочної форми навчання – 1 семестр – залік, 2 семестр – екзамен.

Політика курсу, критерії та засоби оцінювання успішності навчання

За кредитно-модульною системою викладення навчальної дисципліни «Економіка туристичного підприємства» застосовуються такі основні види контролю знань:

- поточний контроль – систематично на різних навчальних заняттях впродовж семестру у формах:
 - усне опитування;
 - вирішення задач та розв’язання ситуативних завдань;
 - тестовий контроль;
 - підсумковий контроль – у кінці семестру у формі заліку та після вивчення навчальної дисципліни у формі екзамена.

За рішенням викладача або кафедри *нараховуються заохочувальні бали* за наступні види робіт:

- за систематичну продуктивну активність під час проведення аудиторних занять;
- за виконання творчих завдань підвищеної складності (конкретне значення визначає викладач);
- за участь у конференціях, олімпіадах, іншій науковій, методичній роботі тощо.

Умови ліквідації заборгованостей з поточної роботи: здобувачі, які пропустили семінарські заняття або лекції, мають можливість відпрацювати заборгованості під час консультацій, що проводяться викладачем, відповідно до графіку консультацій. Для отримання певної кількості балів здобувач має можливість усно відповісти на питання теми, за якою він має заборгованість або виконати індивідуальну роботу, що складається з завдань, визначених викладачем в кожному окремому випадку (в залежності від обсягу заборгованості).

Обов’язковою умовою при нарахуванні загальної кількості балів здобувачу є необхідність дотримання принципів політики доброчесності. Дотримання *академічної доброчесності* передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, поточного та підсумкового контролю результатів навчання; посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про

авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

У випадку встановлення випадків академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації, списування, обману з боку здобувачів встановлюється академічна відповідальність. До здобувачів застосовуються види відповідальності, передбачені частинами 6 та 7 статті 42 Закону України «Про освіту».

Поточна атестація зі змістового модулю 1 проводиться після вивчення теми № 7 у вигляді контрольної роботи (теми 1-7).

Підсумковий контроль по змістовому модулю 2 проводиться після вивчення теми № 14 у вигляді контрольної роботи (теми 8-14).

Критерії переведення оцінок за 100-бальною шкалою у національну шкалу та шкалу ЄКТС

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою (екзамен /залик)	Оцінка за шкалою ЄКТС	
		Оцінка	Пояснення
90–100	Відмінно	A	«Відмінно» – теоретичний зміст курсу засвоєний у повному обсязі; сформовані необхідні практичні навички роботи із засвоєним матеріалом; всі навчальні завдання, передбачені програмою навчання, виконані в повному обсязі.
83–89	Добре	B	«Дуже добре» – теоретичний зміст курсу засвоєний у повному обсязі; в основному сформовані необхідні практичні навички роботи із засвоєним матеріалом; всі навчальні завдання, передбачені програмою навчання, виконані, якість виконання більшості з них оцінена кількістю балів, близькою до максимальної.
75–82		C	«Добре» – теоретичний зміст курсу засвоєний цілком; в основному сформовані практичні навички роботи із засвоєним матеріалом; всі навчальні завдання, передбачені програмою навчання, виконані, якість виконання жодного з них не оцінена мінімальною кількістю балів, деякі види завдань виконані з помилками.
68–74	Задовільно	D	«Задовільно» – теоретичний зміст курсу засвоєний не повністю, але прогалини не носять істотного характеру; в основному сформовані необхідні практичні навички роботи із засвоєним матеріалом; більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань містять помилки.
60–67		E	«Достатньо» – теоретичний зміст курсу засвоєний частково; не сформовані деякі практичні навички роботи; частина передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконані або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального.

35–59	Незадовільно	FX	«Умовно незадовільно» – теоретичний зміст курсу засвоєний частково ; не сформовані необхідні практичні навички роботи; більшість навчальних завдань не виконано або якість їх виконання оцінено кількістю балів, близькою до мінімальної ; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання).
1–34		F	« Безумовно незадовільно » – теоретичний зміст курсу не засвоєний ; не сформовані необхідні практичні навички роботи; всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки або не виконані взагалі ; додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не призведе до значного підвищення якості виконання навчальних завдань.

Розподіл балів, які отримують студенти

ДЛЯ ДЕННОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ			
Поточний контроль (ПК)		Підсумковий контроль	
Аудиторна робота	Самостійна (індивідуальна) робота	I семестр - ЗАЛІК (З) II семестр - ЕКЗАМЕН (Е)	
≤ 40	≤ 20		
≤ 60		≤ 40	
Підсумкова оцінка у випадку заліку (П) = ПК + З ≤ 100			
ДЛЯ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ			
Поточний контроль (ПК)		Підсумковий контроль	
Аудиторна робота	Самостійна (індивідуальна) робота	I семестр - ЗАЛІК (З) II семестр - ЕКЗАМЕН (Е)	
≤ 20	≤ 40		
≤ 60		≤ 40	
Підсумкова оцінка у випадку екзамена (П) = ПК + З ≤ 100			

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ
різноманітних видів навчальної роботи
(поточний контроль; письмові роботи; тестування; практичні завдання;
самостійні завдання; практичні завдання)

Метод демонстрування результатів навчання	Бал
1. Усне опитування у формі відповідей на запитання за планом семінарського заняття №1 на тему «Визначення термінів та понять економічної діяльності індустрії туризму»	4...6
2. Вирішення задач та розв'язання ситуативних завдань за планом практичного заняття №1	4...6
3. Усне опитування у формі відповідей на запитання за планом семінарського заняття №2 на тему «Планування діяльності підприємств індустрії туризму»	4...6
4. розв'язання ситуативних завдань за планом практичного заняття №2 на тему «Планування діяльності підприємств індустрії туризму»	4...6
5. Усне опитування у формі відповідей на запитання за планом семінарського заняття №3 на тему «Основні засоби індустрії туризму»	4...6
6. Вирішення задач та розв'язання ситуативних завдань за планом практичного заняття №3 на тему «Основні засоби індустрії туризму»	4...6
7. Усне опитування у формі відповідей на запитання за планом семінарського заняття №3 на тему «Оборотні засоби підприємств індустрії туризму»	4...6
8. Вирішення задач та розв'язання ситуативних завдань за планом практичного заняття №3 на тему «Оборотні засоби підприємств індустрії туризму»	4...6
9. Усна доповідь на запитання, обране Здобувачем самостійно за індивідуальними завданнями до семінарського заняття №4. Усне опитування у формі відповідей на запитання за планом семінарського заняття №4 на тему «Управління трудовими ресурсами підприємств туристичної сфери».	4...6
10. Вирішення задач та розв'язання ситуативних завдань за планом практичного заняття №4 на тему «Розрахунок потреби у трудових ресурсах підприємств туристичної сфери»	4...6
11. Усне опитування у формі відповідей на запитання за планом семінарського заняття №5 на тему «Нематеріальні активи підприємств індустрії туризму».	4...6
12. Вирішення задач та розв'язання ситуативних завдань за планом практичного заняття №5 на тему «Нематеріальні активи підприємств індустрії туризму».	4...6
13. Усне опитування у формі відповідей на запитання за планом семінарського заняття №6 на тему «Визначення витрат і доходів туристичних підприємств».	4...6
14. Вирішення задач та розв'язання ситуативних завдань за планом практичного заняття №6 на тему «Витрати і доходи підприємств індустрії туризму».	4...6
15. Усне опитування у формі відповідей на запитання за планом семінарського заняття №7 на тему «Економічна ефективність та результативність індустрії туризму».	4...6
16. Вирішення задач та розв'язання ситуативних завдань за планом практичного заняття №7 на тему «Розрахунок основних показників економічної ефективності».	4...6
Разом за змістовний модуль (I семестр - залік)	60...100

Метод демонстрування результатів навчання	Бал
1. Усне опитування у формі відповідей на запитання за планом семінарського заняття №8 на тему «Визначення та класифікація ціна»	4...6
2. Вирішення задач та розв'язання ситуативних завдань за планом практичного заняття №8 на тему «Розрахунок ціни туристичного продукту та вартості розміщення».	4...6
3. Усне опитування у формі відповідей на запитання за планом семінарського заняття №8 на тему «Функції ціни. Методи ціноутворення. Ціноутворення й прибуток в умовах конкуренції»	4...6
4. Вирішення задач та розв'язання ситуативних завдань за планом практичного заняття №8 на тему «Розрахунок ціни туристичного продукту та вартості розміщення».	4...6
5. Усне опитування у формі відповідей на запитання за планом семінарського заняття №9 на тему «Цінова політика підприємства. Стратегії ціноутворення»	4...6
6. Вирішення задач та розв'язання ситуативних завдань за планом практичного заняття №9 на тему «Розробка стратегії ціноутворення туристичного підприємства».	4...6
7. Усне опитування у формі відповідей на запитання за планом семінарського заняття №10 на тему «Специфічні різновиди цін у сфері туристичної діяльності»	4...6
8. Вирішення задач та розв'язання ситуативних завдань за планом практичного заняття №10 на тему «Визначення специфічних різновидів цін у сфері туристичної діяльності»	4...6
9. Усне опитування у формі відповідей на запитання за планом семінарського заняття №11 на тему «Визначення структури вартості туристського обслуговування та ціни туристського продукту»	4...6
10. Вирішення задач та розв'язання ситуативних завдань за планом практичного заняття №11 на тему «Розрахунок специфічних різновидів цін у сфері туристичної діяльності»	4...6
11. Усна доповідь на запитання, обране Здобувачем самостійно за індивідуальними завданнями до семінарського заняття №12. Усне опитування у формі відповідей на запитання за планом семінарського заняття №12 на тему «Структура вартості послуг тимчасового розміщування».	4...6
12. Вирішення задач та розв'язання ситуативних завдань за планом практичного заняття №12 на тему «Структура вартості послуг тимчасового розміщування»	4...6
13. Усне опитування у формі відповідей на запитання за планом семінарського заняття №13 на тему «Управління інвестиційною діяльністю на туристичних підприємствах».	4...6
14. Вирішення задач та розв'язання ситуативних завдань за планом практичного заняття №13 на тему «Управління інвестиційною діяльністю на туристичних підприємствах».	4...6
15. Усне опитування у формі відповідей на запитання за планом семінарського заняття №14 на тему «Управління ризиком та напрями запобігання банкрутству туристичних підприємств».	4...6
16. Вирішення задач та розв'язання ситуативних завдань за планом практичного заняття №14 на тему «Управління ризиком та напрями запобігання банкрутству туристичних підприємств».	4...6

Метод демонстрування результатів навчання	Бал
Разом за змістовний модуль (II семестр) - екзамен	60...100

«Критерії оцінювання аудиторної роботи у вигляді усної відповіді здобувачів»

ПОЯСНЕННЯ	
6	Питання, винесені на розгляд, засвоєні у повному обсязі; на високому рівні сформовані необхідні практичні навички та вміння; всі навчальні завдання, передбачені планом заняття, виконані в повному обсязі. Під час заняття продемонстрована стабільна активність та ініціативність. Відповіді на теоретичні питання, розв'язання практичних завдань, висловлення власної думки стосовно дискусійних питань ґрунтується на глибокому знанні предметної області навчальної дисципліни
4	Питання, винесені на розгляд, у цілому засвоєні ; практичні навички та вміння мають поверхневий характер , потребують подальшого напрацювання та закріплення; навчальні завдання, передбачені планом заняття, виконані, деякі види завдань виконані з помилками .
0	Відсутність на занятті

Для навчальної дисципліни «Економіка туристичного підприємства» засобами діагностики знань (успішності навчання) виступають:

- поточне опитування;
- залікове модульне тестування та опитування;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- розв'язання практичних задач та ситуативних завдань за темами;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- залік та екзамен;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

Для здобувачів, які навчаються за індивідуальним графіком або мають академічні заборгованості за іншими (підтвердженими документально) обставинами передбачено окремий вид роботи.

Комплексно-практичне індивідуальне завдання (КПЗ) – це вид індивідуальної позааудиторної роботи студента, яка виконується самостійно під керівництвом викладача. Як правило, індивідуальні завдання виконуються окремо кожним студентом. Формою контролю індивідуальної роботи студента є перевірка виконання теоретичного і практичного завдання. Мета КПЗ: самостійне опрацювання програмного матеріалу, систематизація, поглиблення, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань студента з навчального курсу та розвиток навичок самостійної роботи з чинним законодавством. Вимоги до КПЗ: КПЗ виконується у формі письмової роботи, яка передбачає виконання теоретичного і практичного завдання у формі розв'язання задачі. Працюючи індивідуально студенти

повинні продемонструвати вміння правильно застосовувати теоретичний матеріал на практиці Виконання КПЗ є однією із форм перевірки знань студентів, що сприяє закріпленню і поглибленому засвоєнню знань з навчальної дисципліни. Робота повинна включати також теоретичне та практичне підґрунтя виконання індивідуального завдання, тобто має бути складений перелік джерел інформації, які застосовувалися під час виконання роботи. Також до роботи можуть бути долучені ксерокопії основних наукових публікацій за темою КПЗ. КПЗ є одним із залікових модулів, тому оцінюється і впливає на загальну (підсумкову) оцінку. Завершене КПЗ подається у роздрукованому та електронному варіантах викладачу, який читає лекційний курс та приймає залік з даної дисципліни не пізніше, ніж за 2 тижні до дня заліку. Максимальна кількість балів за таку роботу – 28.

**Інформаційне та методичне забезпечення навчальної дисципліни
(рекомендовані джерела інформації)**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з навчальної та наукової роботи ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний університет»

Тетяна АЛФЬОРОВА

«__» _____ 2024 р.

ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**ЕКОНОМІКА ТУРИСТИЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА**

(назва навчальної дисципліни)

Освітній ступінь бакалавр Спеціальність 242 ТУРИЗМ
 (назва ступеня вищої освіти) (шифр і назва)

на 2021/2022 навчальний рік

Форма навчання ДЕННА Обсяг 4 кредит ЄКТС 120 годин
 КАФЕДРИ **ТУРИСТИЧНОГО ТА ГОТЕЛЬНО - РЕСТОРАННОЇ БІЗНЕСУ**

(назва факультету (-ів))

Курс 3 Групи T-22

№ теми з РПНД	Назва теми (згідно з РПНД)	З а г л о б л я г о д и н	Аудиторна робота				Самостійна та індивідуальна робота
			В с о	Л е ц і ї	С е м і н а р и	П р а к т и ч н і з а н я т т я	
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Тема 1. Визначення термінів та понять економічної діяльності індустрії туризму	12	6	2	2	2	6

№ теми згідно з РПНД	Назва теми (згідно з РПНД)	З а г а л ь н и й о б с я г г о д и н	Аудиторна робота				Самостійна індивідуальна робота
			В с ь о г о	Л е к ц і ї	С е м і н а р и	П р а к т и ч н і з а н я т т я	
1	2	3	4	5	6	7	8
2	Тема 2. Планування діяльності підприємств індустрії туризму	12	6	2	2	2	6
3	Тема 3. Основні засоби індустрії туризму. Оборотні засоби підприємств індустрії туризму	18	12	4	4	4	6
4	Тема 4. Управління трудовими ресурсами підприємств туристичної сфери	12	6	2	2	2	6
5	Тема 5. Нематеріальні активи підприємств індустрії туризму	12	6	2	2	2	6
6	Тема 6. Витрати і доходи підприємств індустрії туризму	12	6	2	2	2	6
7	Тема 7. Економічна ефективність та результативність індустрії туризму	12	6	2	2	2	6
	Разом за I семестр	90	48	16	16	16	42
	Форма підсумкового контролю	залік					
8	Тема 8. Ціна: визначення, класифікація, функції. Методи ціноутворення. Ціноутворення й прибуток в умовах конкуренції	16	8	2	2	4	8
9	Тема 9. Цінова політика підприємства. Стратегії ціноутворення	22	14	4	4	6	8
10	Тема 10. Специфічні різновиди цін у сфері туристичної діяльності	16	8	2	2	4	8
11	Тема 11. Структура вартості туристського обслуговування та ціни туристського продукту	18	10	2	2	6	8
12	Тема 12. Структура вартості послуг тимчасового розміщування	16	8	2	2	4	8

№ теми згідно з РПНД	Назва теми (згідно з РПНД)	З а г а л ь н и й о б с я г г о д и н	Аудиторна робота				Самостійна та індивідуальна робота
			В с ь о г о	Л е к ц і ї	С е м і н а р и	П р а к т и ч н і з а н я т т я	
1	2	3	4	5	6	7	8
13	Тема 13. Управління інвестиційною діяльністю на туристичних підприємствах	16	8	2	2	4	8
14	Тема 14. Управління ризиком та напрями запобігання банкрутству туристичних підприємств	16	8	2	2	4	8
	Разом за II семестр	120	64	16	16	32	56
	Форма підсумкового контролю	екзамен					

Розглянуто на засіданні кафедри туристичного та готельно-ресторанного бізнесу 22.07.2024 р., протокол №12

Завідувач кафедри

Тетяна ТЕСЛЕНКО

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з навчальної та наукової роботи ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний університет»

Тетяна АЛФЬОРОВА

« ___ » _____ 2024 р.

ІНФОРМАЦІЙНЕ ТА МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЕКОНОМІКА ТУРИСТИЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА

(назва навчальної дисципліни)		
Освітній ступінь	Бакалавр	Спеціальність 242 Туризм
	(назва ступеня вищої освіти)	(шифр і назва)

на 2024/2025 навчальний рік

Основні нормативні акти:

1. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. Відомості Верховної Ради України. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. Відомості Верховної Ради України. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
3. Податковий кодекс України. Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
4. Господарський кодекс України: Закон України № 436-IV від 16.01.2003 р. Відомості Верховної Ради України. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
5. Закон України «Про туризм» від 15.09.1995 № 324/95-ВР. Відомості Верховної Ради України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80>
6. Закон України «Про культуру» від 14.12.2010 № 2778-VI. Відомості Верховної Ради України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17>
7. Закони України «Про Український культурний фонд» від 23.03.2017 № 1976-VIII. Відомості Верховної Ради України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1976-19>
8. Закони України «Про охорону культурної спадщини» від 19.06.2018 № 2457-VIII. Відомості Верховної Ради України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14>
9. Закони України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25.06.1991 № 1264-XII. Відомості Верховної Ради України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>
10. Закони України «Про підприємництво» від 07.02.1991 № 698-XII. Відомості Верховної Ради України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/698-12>

11. Закон України «Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України» від 21.01.1994 № 3857-XII. Відомості Верховної Ради України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3857-12>
12. Закон України «Про валюту і валютні операції» від 21.06.2018 № 2473-VIII. Відомості Верховної Ради України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19>
13. Закон України «Про страхування» від 07.03.1996 № 85/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр>
14. Закон України «Про державний кордон України» від 04.11.1991 № 1777-XII. Відомості Верховної Ради України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1777-12>
15. Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» від 22.09.2011 № 3773-VI. Відомості Верховної Ради України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3773-17>
16. Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України «Про утворення Ради туристичних міст і регіонів» від 09.02.2016 № 204. Відомості Верховної Ради України URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0204731-16>
17. Проект Закону України «Про сільський зелений туризм» № 4299 від 23.10.2003. Відомості Верховної Ради України. URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=4299&skl=5
18. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року» від 16.03.2017 № 168-р. Відомості Верховної Ради України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2017-%D1%80>

Основна:

1. Левицька І.В., Клімчук О.А., Басюк Д.І. Економіка туризму: навчальний посібник. Житомир: «ПП «ТД Едельвейс і К»», 2020. 488 с.
2. Балашова Л. Організація діяльності туристичних підприємств: навч. посібник. Київ, «Центр учбової літератури», 2020. 184 с.
3. Мальська М.П., Паньків Н.М., Ховалко А.Б. Світовий досвід розвитку туризму: підручник. Київ, 2017. 244 с.
4. Якименко-Терещенко Н.В., Чайка Т.Ю., Мартинова В.В. Економіка туризму: навч. посібн. Харків: Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». 2024. 185 с.
5. Сущенко О. А., Стрижак О. О., Дехтяр Н. А. Економіка рекреації та туризму : навч. посібник. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. 347 с.
6. Світлична В. Ю., Александрова С. А. Економіка туризму : підручник. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2022. 167 с.
7. Джинджоян В.В., Тесленко Т.В., Горб К.М. Інноваційні технології в туризмі та гостинності: навч. посіб. Київ: Видавництво «Каравела», 2022. 340 с.

Додаткова:

1. Управління розвитком туризму та гостинності на основі співпраці з міжнародними організаціями : колективна монографія / За загальною редакцією доктора економічних наук, професора І.Л. Сазонця. Дніпро : ЛІРА, 2023. 213 с.
2. Джинджоян В. В., Тесленко Т. В., Горб К. М. Інноваційні технології в туризмі та гостинності : навчальний посібник. Київ : Видавництво «Каравела», 2022. 340 с.
3. Сазонець І. Л., Джинджоян В. В. Визначення основних форм соціальної взаємодії підприємницьких структур із інституційним середовищем та громадянським суспільством. *Вісник НУВГП. Економічні науки* : зб. наук. пр. Рівне : НУВГП, 2019. Вип. 4 (88). С. 295-306.

4. Ходак О.В. Міжнародний досвід державного управління в галузі туризму та гостинності. Державне управління в галузі туризму та гостинності в Україні: колект. монограф. : за ред. В.М. Торяника. Дніпро : ВНПЗ ДГУ, 2024. С. 54-74

5. Ходак О.В. Проблеми управління у сфері туризму та гостинності. *Science and practice: topical and perspectives*. International scientific - practical conference 14 May 2024 -15 May 2024. м. Запоріжжя-Каунас.

Інтернет-ресурси:

1. Бібліотечно-інформаційні ресурси – книжковий фонд, періодика та фонди на електронних носіях бібліотеки ВНПЗ «ДГУ», державних органів науково-технічної інформації, наукових, науково-технічних бібліотек та інших наукових бібліотек України.

2. Електронні інформаційні ресурси мережі інтернет:

1. Офіційний сайт Президента України. URL : <http://www.president.gov.ua/>

2. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua/>

3. Офіційний сайт Урядового порталу. URL : <http://www.kmu.gov.ua/>

4. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. URL : <http://www.me.gov.ua/>

5. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua/>

6. Офіційний сайт Журналу «Урядовий кур'єр». URL: <http://www.ukurier.gov.ua/>

7. Офіційний сайт Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbu.gov.ua/>

8. Офіційний сайт Львівської національної бібліотеки України ім. В. Стефаника. URL : <http://www.lsl.lviv.ua/>

9. Міжнародний центр перспективних досліджень. URL : <http://icps.com.ua/>

10. Всесвітній економічний форум. URL : <https://www.weforum.org/>

11. ЮНЕСКО (UNESCO) – Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization). URL : <https://ru.unesco.org/>

12. Всесвітня рада з туризму та подорожей. URL : <https://www.wttc.org/>

13. Всесвітня туристична організація. URL : <http://www2.unwto.org/>

14. Європейська туристична комісія. URL : <https://etc-corporate.org/>

15. Недержавна туристична організація у Великій Британії (ABTA – The Travel Association). URL : <https://www.abta.com/>

16. Американське товариство туристичних агентств (American Society of Travel Agents, ASTA). URL : <https://www.asta.org/>

17. Німецька асоціація туризму (DTV-Deutsche Tourismusverband). URL : <https://www.deutschertourismusverband.de/>

18. Японська асоціація туристичних агентств (JTA). URL : <https://www.mlit.go.jp/kankocho/en/about/index.html>

19. Асоціація турецьких туристичних агентств «TÜRSAB». URL : <https://www.tursab.org.tr/>

20. Туристична асоціація України. URL : <http://www.tau.org.ua/>

21. Українська Асоціація туристичних агенцій. URL : <https://uata.com.ua/>

22. Асоціація лідерів турбізнесу України (АЛТУ). URL : <http://altu.com.ua/Altu/About/>

23. Асоціація ділового туризму України. URL : <http://btaukraine.com>

24. Асоціація індустрії гостинності України. URL : <http://aigu.org.ua/>

25. Всеукраїнська професійна спілка працівників туристичної галузі, санаторнокурортної сфери та готельного господарства. URL : <http://uttu.org.ua/>
26. Громадська організація «Українська асоціація активного та екологічного туризму». URL : <https://uaeta.org/>
27. Громадська спілка «Всеукраїнська асоціація гідів». URL : <https://uaguides.com/>
28. Громадська спілка «Асоціація сприяння розвитку гастрономічного та винного туризму в Україні». URL : <http://agvt.nuft.edu.ua/pro-nas/zagalna-informatsiya/>
29. Київська туристична асоціація. [online] Доступно: <http://kta.kyiv.ua/#firstSection>
30. Спілка сільського зеленого туризму України. URL : <https://www.greentour.com.ua/history>
31. Українська асоціація медичного туризму. URL : <https://uamt.com.ua/UA/>
32. Львівська асоціація розвитку туризму. URL : <http://lart.lviv.ua/>
33. Туристична асоціація Івано-Франківщини. URL : <https://taif.org.ua/>
34. Громадська організація «Туристична асоціація Тернопілля». URL : <https://www.facebook.com/tatterno/>
35. Всеукраїнська федерація роботодавців у сфері туризму України. URL : <http://www.frtu.org.ua/>

Розглянуто на засіданні кафедри туристичного та готельно-ресторанного бізнесу 22.07.2024 р., протокол №12

Завідувач кафедри

Тетяна ТЕСЛЕНКО

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПРИВАТНИЙ ЗАКЛАД
ДНІПРОВСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ

**КАФЕДРА ТУРИСТИЧНОГО ТА ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОЇ
БІЗНЕСУ**

**ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ (ПРАКТИЧНИХ) ЗАНЯТЬ
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

ЕКОНОМІКА ТУРИСТИЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Освітній ступінь	(назва навчальної дисципліни) бакалавр	Спеціальність	242 ТУРИЗМ
	(назва ступеня вищої освіти)		(шифр і назва)
Освітня програма	ТУРИЗМ Туризм, наказ №51-02 від 10.06.2021 (назва, дата і № наказу про затвердження ОП)		
Форма навчання	Денна (денна/заочна) у 2024/2025 навчальному році		

Плани семінарських (практичних)
занять обговорені та схвалені
на засіданні кафедри
22.07.2024 р., протокол №12
Завідувач кафедри

_____ **Тетяна Тесленко**
(місце)

Тема 1. Визначення термінів та понять економічної діяльності індустрії туризму

Семінарське заняття № 1 (2 год)

ТЕМА 1. Визначення термінів та понять економічної діяльності індустрії туризму

Основні поняття, терміни та категорії, що підлягають засвоєнню: виробнича діяльність, туристичний продукт, туристична послуга, туристське споживання, вартісний вимір туристичного споживання, структура туристського споживання, види туризму, класифікація відвідувачів, мета відвідання, туристична індустрія

Уміння, які мають бути вироблені, та навички, які мають бути напрацьовані під час заняття: визначати окремі функції виробничої діяльності по виробництву туристичного продукту та туристичних послуг на туристичних підприємствах; вирішувати завдання, які ставляться перед туристичними підприємствами в процесі реалізації кожної функції; визначати розміри туристського споживання та туристських витрат, структуру туристського споживання у вартісному вираженні.

План заняття:

1. Економічна природа та характеристика окремих функцій - наявність виробничої діяльності.
2. Виробництво туристичного продукту та туристичних послуг на туристичних підприємствах.
3. Туристський ринок: сутність, структура, особливості.
4. Місце і роль туризму в системі ринкового господарства України, їх взаємозв'язок з іншими галузями ринкового господарства.
5. Види туризму. Класифікація відвідувачів. Мета відвідання.
6. Туристське споживання та туристські витрати відвідувачів. Туристське споживання у вартісному вимірі. Структура туристського споживання.

Практичне заняття № 1 (2 год)

ТЕМА 1. Структура туристського споживання

Завдання для практичної роботи до Теми 1:

1. Побудувати криву попиту на тури в Туреччину на основі таких даних:

Таблиця 1.1

Кількість турів та їх ціна	
Ціна одного туру, дол.	Кількість проданих турів
350	400
400	600

Визначити еластичність попиту за ціною. Як зміниться положення кривої попиту при зміні доходу споживачів?

2. Визначити обсяг попиту на відпочинок в Туреччині в місті на плановий рік, якщо чисельність населення в базовому році 220 тис. осіб, а на плановий рік вона збільшиться на 4%. Попит на відпочинок в Туреччину на душу населення в базовому році за вартістю складає 23 тис. грн. Коефіцієнт еластичності попиту на відпочинок в Туреччині – 1.3. Грошові доходи на душу населення в плановому році збільшаться на 3%.

3. В Україні туризм за останні п'ять років розвивався інтенсивними темпами. Однак загальний обсяг туристичного потоку та окремі його складові за типами туризму (в'їзний, виїзний, внутрішній) змінювався неоднаковими темпами, що вплинуло на показники туристичного балансу. За даними таблиці 1.2:

1. Розрахувати темпи росту та приросту (ланцюгові та базисні) загального обсягу обслугованих туристів у цілому по Україні, в тому числі за типами туризму.

2. Визначити та проаналізувати зміни питомої ваги окремих типів туризму в загальному обсязі туристських потоків.

3. Розрахувати сальдо туристського балансу та простежити його зміни в динаміці.

4. Дати пропозиції щодо активізації розвитку в'їзного та внутрішнього туризму в Україні, використовуючи світовий досвід та рекомендації Всесвітньої туристичної організації.

Таблиця 1.2

Основні показники розвитку туристської галузі України за п'ять років

Показники	Роки				
	1-й	2-й	3-й	4-й	5-й
1. Кількість іноземних туристів, млн. чол.	6,2	4,2	4,4	5,8	6,3
2. Кількість внутрішніх туристів, млн. чол.	5,7	6,4	6,6	6,9	7,2
3. Кількість виїжджаючих туристів, млн. чол.	8,6	7,4	8,7	9,4	9,3
4. Загальний обсяг туристських потоків, млн. чол.	20,5	18,0	19,7	22,1	22,8

Індивідуальні завдання до Теми 1:

1. Поясніть, яким чином ціна ризику продавця туристичної послуги стає складовою ціни самої послуги?

2. Ціна враження клієнта від купівлі туристичної послуги як джерело формування її доданої вартості.

3. Які чинники впливають на туристичне враження покупця?

4. З точки зору теорії доданої вартості туристичного продукту науково обґрунтуйте такі поширені в туризмі явища, як: «бронювання», «чайові», «якість послуги».

5. Розкрийте зміст вислову: «туризм – це імпорт вражень».

6. Покажіть неспроможність класичних теорій пояснити структуру вартості туристичного продукту.

7. У чому полягає відмінність туристичного продукту від інших товарів на ринку?

Рекомендована література до Теми 1:

1. Закон України «Про туризм», введений в дію Постановою ВР № 325/95-ВР від 15.09.95р.

2. Левицька І.В., Комчук О.А., Басюк Д.І. Економіка туризму: навчальний посібник. Житомир: «ПП «ТД Едельвейс і К»», 2020. 488 с.

3. Балашова Л. Організація діяльності туристичних підприємств: навч. посібник. Київ, «Центр учбової літератури», 2020. 184 с.

4. Світлична В. Ю., Александрова С. А. Економіка туризму : підручник. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2022. 167 с.

5. Якименко-Терещенко Н.В., Чайка Т.Ю., Мартинова В.В. Економіка туризму: навч. посібн. Харків: Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». 2024. 185 с.

Тема 2. Планування діяльності підприємств індустрії туризму

Семінарське заняття № 2 (2 год.).

ТЕМА 2. Планування діяльності підприємств індустрії туризму

Основні поняття, терміни та категорії, що підлягають засвоєнню:

безперервність планування; науковість; раціональне використання всіх ресурсів; принцип провідних ланок і пріоритет їхньої реалізації; принцип взаємного зв'язування й координації; плани економічного й соціального розвитку; перспективи розвитку туристської індустрії; моніторинг кон'юнктури туристського ринку, довгострокове та короткострокове планування.

Уміння, які мають бути вироблені, та навички, які мають бути напрацьовані під час заняття: обґрунтувати рішення з питань розробки довгострокового та короткострокового планування.

План.

1. Принципи планування й прогнозування на туристському підприємстві.

2. Фінансове планування на підприємствах туризму.

Практичне заняття № 2 (2 год)

ТЕМА 2. Планування діяльності підприємств індустрії туризму

Завдання для самостійної роботи до Теми 2:

1. Сутність і роль підприємницької стратегії в розвитку туристичного бізнесу
2. Види базових економічних стратегій діяльності підприємств
3. Процес обґрунтування економічної стратегії підприємства та розробка стратегічних альтернатив
4. Механізми економічного управління туристичним бізнесом

Ситуативні завдання:

1. Компанія «Тур-екстрим» з 2002 року працює на туристичному ринку міста Дніпро. У числі перших її пропозицій були рибалка в Кенії, а також відпочинок в Росії в стилі мілітарі - з катанням на БТР, смугою перешкод і польовою кухнею. Але через кілька місяців стало зрозуміло, що екстрим-напрямок занадто дорогий для череповецьких туристів і себе не окупить. Поступово компанія почала йти від екстриму і пропонувати все більше стандартних турів: Туреччина, Єгипет, Кіпр, Арабські Емірати. зайнявся і другий офіс «Тур-екстриму», відкритий в Кривому Розі. Але турфірм в цих містах маса, і в більшості своїй пропозиції їх однакові: всі вони продають одні й ті ж напрямки і види турів.

Назва компанії тим часом все менше відповідала початковим задумам. Деяких потенційних клієнтів це збивало з пантелику: питати в «Тур-екстрим» путівку в Анталію мало кому спадало на думку. Траплялося, що клієнти, замість того щоб дізнатися про компанію докладніше, йшли прямо до конкурентам. Однак змінити назву в турфірмі не наважилися, аргументуючи це звичкою людей мати справу зі знайомою вивіскою. Та й від ідеї рано чи пізно повернутися в напрямок розваг і пригод «Тур-екстрим» поки не відмовляється.

Зараз, за словами виконавчого директора «Тур-екстриму», компанія працює за принципом «роби те, що замовлять». У тиждень полягає близько чотирьох-п'яти контрактів в кожному з двох офісів. 25-30% замовлень складають заявки на сімейний і корпоративний заміський відпочинок. Вони ж приносять приблизно 60% доходу. Власне екстрим забезпечує всього 2-8% прибутку. Останнім часом туристичні компанії відзначають великий попит на відпочинок на півдні України, тому існує можливість зайнятися ще і цим напрямком. З іншого боку, є ризик остаточно загубитися в нішах і послугах.

Але «Тур-екстрим» хоче при цьому зберегти індивідуальність і розвивати спочатку намічене напрямком «розваги та пригоди». Чи має сенс розвивати подібні послуги в регіоні і як компанія може формувати попит на розваги та пригоди? Яку стратегію обрати регіональній туристичній фірмі? [16, с.19]

2. Туристична фірма — «Супер тревел» діє на ринку м. Дніпро більше 5 років і займається в'їзним та виїзним туризмом. Показники фінансово-господарської діяльності з року в рік зростають, що дозволяє

розвиватись фірмі на туристичному ринку. Біля неї відкрито філію відомої туристичної фірми — «Сам», що працює понад 10 років на туристичному ринку України. Розробіть конкурентні стратегії діяльності турфірми — «Супер тревел» з метою утримання позицій на ринку, використовуючи стратегічні методи:

- 1) розвиток діючого продукту по складених напрямках туризму;
- 2) розширення географії поїздок та продаж за рахунок нових районів туристичного призначення;
- 3) впровадження зустрічних сфер туристичної діяльності (в т. ч. створення нових філій).

Індивідуальні завдання до Теми 2:

1. Заповнення словника термінів: економічне управління, базова економічна стратегія, план, планування.
2. Обґрунтувати основні види стратегій діяльності «Тур-екстрім».
3. Розробити рекомендації, що стосуються діяльності турфірми «Супер тревел».

Рекомендована література до Теми 2:

1. Сущенко О. А., Стрижак О. О., Дехтяр Н. А. Економіка рекреації та туризму : навч. посібник. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. 347 с.
2. Левицька І.В., Комчук О.А., Басюк Д.І. Економіка туризму: навчальний посібник. Житомир: «ПП «ТД Едельвейс і К»», 2020. 488 с.
3. Балашова Л. Організація діяльності туристичних підприємств: навч. посібник. Київ, «Центр учбової літератури», 2020. 184 с.
4. Світлична В. Ю., Александрова С. А. Економіка туризму : підручник. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2022. 167 с.
5. Якименко-Терещенко Н.В., Чайка Т.Ю., Мартинова В.В. Економіка туризму: навч. посібн. Харків: Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». 2024. 185 с.

ТЕМА 3. Основні засоби індустрії туризму. Оборотні засоби підприємств індустрії туризму

Семінарське заняття №3 (2 год.)

ТЕМА 3.1. Основні засоби індустрії туризму

Основні поняття, терміни та категорії, що підлягають засвоєнню: основні засоби, об'єкт основних засобів, активні основні засоби, пасивні основні засоби, фізичне зношування, моральне зношування, фондоддача, фондоємність продукції (послуг), рентабельність основних засобів, фондоозброєність, виробнича потужність, пропускна спроможність засобів розміщення туристів.

Уміння, які мають бути вироблені, та навички, які мають бути напрацьовані під час заняття: розраховувати амортизацію активних та пасивних основних засобів, фондодіддачу, фондоємність продукції (послуг), рентабельність основних засобів і фондоозброєність підприємств готельного господарства туристичних комплексів, визначати виробничу потужність та пропускну спроможність засобів розміщення туристів.

План.

1. Основний капітал: сутність, структура, показники технічного стану та ефективності використання.
2. Основні засоби індустрії туризму.
3. Показники середньорічної вартості та використання основних засобів.
4. Особливості оцінки ефективності використання виробничої потужності та пропускну спроможності підприємств готельного господарства туристичних комплексів.

Практичне заняття №3 (2 год.)

ТЕМА 3.1 Основні засоби туристичного підприємства

Завдання для самостійної роботи до Теми 3.1:

1. Пояснити особливості фізичного та морального зношування основних засобів туристичного підприємства.
2. Проаналізувати активні та пасивні основні засоби туристичного підприємства.
3. Розглянути особливості оцінки ефективності використання виробничої потужності.
4. Розглянути особливості оцінки ефективності пропускну спроможності підприємств готельного господарства.

Вирішення задач.

1. На початок року вартість основних засобів готельного комплексу "Київ" склала 15 млн.грн., а на кінець року – 12 млн.грн. Обсяг виготовленої (товарної) продукції за звітний рік становив 35 млн.грн., а сукупні витрати на її виробництво – 27 млн.грн. Визначити такі показники ефективності використання основних засобів підприємства, як фондомісткість, фондодіддача та рентабельність.
2. Вартість основних засобів готелю «Львів» на початок року склала 400 млн.грн. З 1 липня до виробничого процесу були залучені основні засоби загальною вартістю 50 млн.грн., з 1 вересня - на суму 10 млн.грн., а наприкінці жовтня були виведені з експлуатації основні засоби вартістю 6 млн.грн. Розрахувати середньорічну вартість введених основних засобів, середньорічну вартість виведених основних засобів, вартість основних засобів на кінець року, середньорічну вартість основних засобів підприємства.

3. Вартість наявних на туристичному підприємстві основних засобів на початок року склала 5 млн.грн. В поточному році була введена в дію будівля вартістю 750 тис.грн., а також було придбано обладнання вартістю 28,1 тис.грн. Також списано застаріле обладнання за ліквідаційною вартістю 65 тис. грн. Визначити коефіцієнти: вибуття, оновлення та приросту основних засобів туристичного підприємства.

Індивідуальні завдання до Теми 3:

1. Визначити розмір амортизаційних відрахувань туристичної фірми за методом зменшеного залишку на 5 році функціонування обладнання, якщо вартість наявного офісного обладнання становить 168 тис.грн. При цьому зі складу діючих основних засобів (офісного обладнання) вибувають у першому році засоби, амортизаційний період яких ще не завершився, залишковою вартістю 12 тис.грн. Середньорічна норма амортизаційних відрахувань для даної групи основних засобів (4 група) становить 47,80%

2. Визначити норму та річну амортизацію автопарку туристичного підприємства, якщо його первісна вартість складає 800 тис. грн., ліквідаційна вартість 20 тис.грн. Термін використання за технічним паспортом складає 15 років.

Рекомендована література до Теми 3:

1. Сущенко О. А., Стрижак О. О., Дехтяр Н. А. Економіка рекреації та туризму : навч. посібник. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. 347 с.

2. Левицька І.В., Комчук О.А., Басюк Д.І. Економіка туризму: навчальний посібник. Житомир: «ПП «ТД Едельвейс і К»», 2020. 488 с.

3. Балашова Л. Організація діяльності туристичних підприємств: навч. посібник. Київ, «Центр учбової літератури», 2020. 184 с.

4. Світлична В. Ю., Александрова С. А. Економіка туризму : підручник. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2022. 167 с.

5. Якименко-Терещенко Н.В., Чайка Т.Ю., Мартинова В.В. Економіка туризму: навч. посібн. Харків: Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». 2024. 185 с.

ТЕМА 3. Основні засоби індустрії туризму. Оборотні засоби підприємств індустрії туризму

Семінарське заняття №4 (2 год.)

ТЕМА 3.2 Оборотні засоби підприємств індустрії туризму

Основні поняття, терміни та категорії, що підлягають засвоєнню: оборотні фонди, фонди обігу, предмети праці, засоби праці, продукти праці, грошові кошти, коефіцієнт оборотності.

Уміння, які мають бути вироблені, та навички, які мають бути напрацьовані під час заняття: визначати особливості розподілу на оборотні фонди та фонди обігу; розраховувати кількість оборотів оборотних коштів туристичного підприємства за сезон.

План.

1. Особливості оборотних засобів (капіталу).
2. Показники використання оборотних засобів.
3. Особливості складу оборотних фондів та фондів обертання туристичних підприємств.
4. Показники оцінки забезпеченості туристичних підприємств оборотними фондами та фондами обертання

Практичне заняття №4 (2 год.)

ТЕМА 3.2 Оборотні засоби підприємств індустрії туризму

Завдання для самостійної роботи до Теми 3.2:

Самостійно опрацюйте питання: Шляхи підвищення ефективності використання основних засобів та оборотних коштів туристичних підприємств.

Розв'язання задач:

1. Туристичне підприємство в базовому році планувало реалізувати туристичних послуг на суму 3,6 млн. грн. при наявних оборотних коштах розміром в 580 тис. грн. В наступному році фактично було скорочено тривалість обороту оборотних коштів на 12 днів. Визначити величину коефіцієнта оборотності оборотних коштів за дані роки.

2. За звітній період туристичне підприємство реалізувало турпослуг на суму 1,15 млн грн, тоді як плановий розмір реалізації складав 987 тис.грн. За звітний рік тривалість обороту оборотних коштів становила 25 днів, а планова величина складала 30 днів. Визначити фактичне і планове значення коефіцієнта оборотності оборотних коштів, середньорічний розмір оборотних коштів, а також річний обсяг вивільнених або залучених оборотних коштів.

3. Визначити додатковий обсяг турпродукту в плановому році порівняно зі звітним роком, якщо обсяг реалізованого турпродукту в звітному році становив 43 тис. грн, а середній залишок оборотних коштів - 18 тис. грн. В плановому році залишок оборотних коштів зросте на 20%, а число оборотів оборотних коштів зросте на 2 дні.

4. Визначити коефіцієнт оборотності оборотних коштів, середньорічний залишок нормованих оборотних коштів та суму вивільнених або залучених оборотних коштів туристичного підприємства. Дані для розрахунку наведено в таблиці.

Показник	Звітний рік	Плановий рік
Обсяг реалізованого турпродукту, тис. грн.	280	310
Тривалість обороту оборотних коштів, днів	95	67

Індивідуальні завдання до Теми 3.2:

1. Визначити стадії, які послідовно проходять оборотні кошти.
2. Визначення обсягу вивільнених або додатково залучених оборотних коштів.
3. Визначити способи підвищення ефективності використання оборотних коштів.
4. Визначити грошові кошти і грошовий потік підприємства.
5. Визначити показники, які відображають формування чистого грошового потоку.

Рекомендована література до Теми 3.2:

1. Сущенко О. А., Стрижак О. О., Дехтяр Н. А. Економіка рекреації та туризму : навч. посібник. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. 347 с.
2. Левицька І.В., Комчук О.А., Басюк Д.І. Економіка туризму: навчальний посібник. Житомир: «ПП «ТД Едельвейс і К»», 2020. 488 с.
3. Балашова Л. Організація діяльності туристичних підприємств: навч. посібник. Київ, «Центр учбової літератури», 2020. 184 с.
4. Світлична В. Ю., Александрова С. А. Економіка туризму : підручник. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2022. 167 с.
5. Якименко-Терещенко Н.В., Чайка Т.Ю., Мартинова В.В. Економіка туризму: навч. посібн. Харків: Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». 2024. 185 с.

Семінарське заняття №5 (2 год)

ТЕМА 4. Управління трудовими ресурсами підприємств туристичної сфери

Основні поняття, терміни та категорії, що підлягають засвоєнню: трудові ресурси, трудовий колектив, кадри, персонал туристичних підприємств, цілі та завдання управління трудовими ресурсами, продуктивність, ефективність й якість праці, показники оцінки продуктивності праці, матеріальне стимулювання праці, преміальна система оплати праці, планування потреби в кадрах.

Уміння, які мають бути вироблені, та навички, які мають бути напрацьовані під час заняття: знати, розуміти і вміти використовувати на практиці принципи стимулювання праці на туристичних підприємствах; розрахувати заробітну плату персоналу туристичного підприємства; використовувати методичний інструментарій та порядок проведення

економічного аналізу формування та використання трудових ресурсів в туризмі; розробити план потреби в трудових ресурсах на туристичних підприємствах.

План.

1. Трудові ресурси: сутність, оцінювання стану та ефективності їх використання
2. Планування чисельності працівників туристичних підприємств.
3. Продуктивність праці та показники її ефективності
4. Форми та системи оплати праці на підприємствах туристичної галузі.
5. Сутність преміальної системи.
6. Зміст плану з праці на туристичних підприємствах, порядок його розробки.

Практичне заняття №5 (2 год)

ТЕМА 4. Розрахунок потреби у трудових ресурсах підприємств туристичної сфери

Завдання для самостійної роботи до Теми 4:

Підприємство готельного комплексу "Київ" розраховане на приймання, розміщення та обслуговування іноземних туристів і громадян України в кількості 850 чоловік. Мешкання в одномісних та двомісних номерах. Передбачено харчування туристів у 8 буфетах, барі та ресторані на 150 місць. Режим роботи буфетів - з 7.00 до 22.00 год. Режим роботи ресторану - з 10.00 до 23.00 год. Визначте загальну чисельність персоналу підприємства за умови 1,2 чол. обслуговуючого персоналу на трьох туристів. Розрахуйте чисельність персоналу підприємства відповідно до категорій працюючих: апарат управління - із розрахунку 18% від загальної чисельності персоналу; відділ може створюватися за наявності 3-4 спеціалістів; обслуговуючий персонал - 55-60% від загальної кількості працюючих; допоміжний персонал - 10-12% від загальної кількості працюючих. Побудуйте організаційну структуру управління готельного комплексу "Київ" та покажіть на схемі зв'язки між її елементами.

Розв'язання задач

1. Середньооблікова чисельність працівників за звітний період склала 400 чоловік. На протязі року прийнято на роботу 30 чоловік, звільнено 45 чоловік, в тому числі за порушення трудової дисципліни 17 чоловік, за власним бажанням 15 чоловік. Визначити коефіцієнти прийому, вибуття та плинності кадрів.

2. Провести розрахунки та визначити невідомі значення показників (табл. 1).

Таблиця 1

Показники ресторану ЗАТ "Роксолана"

Показники	Одиниці виміру	1-й рік		2-й рік	
		прогноз	факт	прогноз	факт
Валова продукція	тис. грн.	555,00	?	506,80	?
Продуктивність праці	грн./чол.	?	1800,00	1810,00	1825,00
Середня заробітна плата одного працівника за рік	тис. грн.	1,80	1,95	1,90	2,16
Середньоспискова чисельність працівників	чол.	305	280	?	272

3. За даними таблиці провести розрахунки та визначити невідомі значення показників, наведених у таблиці 2.

Таблиця 2

Дані про працю та її оплату готелю «Мрія»

Показник	Значення показника		Приріст	
	t0	t1	абс., +, -	віднос., %
Чисельність працівників, чол.	100	?	?	?
Середня заробітна плата одного працівника, тис. грн.	?	36	?	?
Фонд заробітної плати тис. грн.	3000	3960	?	?

4*. Визначити облікову чисельність персоналу туристичного комплексу, якщо протягом місяця на роботу з'явилося 56 осіб. За місяць 16 налічувалося сім вихідних і один святковий день. Середня кількість днів не виходів на роботу з певних причин становить три дні.

5*. Визначити та проаналізувати зміну продуктивності праці в натуральному та вартісному виразі за два роки. Визначити комплексний показник динаміки ефективності використання робочої сили (табл. 3).

Таблиця 3

Вихідні дані до задачі

Показник	2017 рік	2018 рік
Обсяг реалізації тур продукту, од.	785	823
Виручка від реалізації тур продукту, тис. грн.	540	685
Чисельність працівників на початок року, чол.	70	78
Чисельність працівників на кінець року, чол.	78	82

6*. Розрахувати зарплату працівників за погодиннопреміальною системою та загальний місячний фонд оплати праці, якщо місяць включав 8 вихідних днів та 2 святкових дні (табл. 4).

Таблиця 4

Вихідні дані до задачі

Показники	Працівники				
	А	Б	В	Г	Д
Сума посадового окладу, грн.	1500	1700	1200	1500	1200
Кількість лікарняних днів, дні	7	4	-	3	-
Нарахована премія, %	-	5	10	7	10

Примітка: розмір премії за погодинно-преміальною системою нараховується у відсотках від суми посадового окладу.

7*. Визначити зарплату за відрядно-преміальною системою та загальний фонд оплати праці за місяць на основі даних, наведених в таблиці 5.

Таблиця 5

Показники	Вихідні дані				
	Працівники				
	1	2	3	4	5
Кількість реалізованого турпродукту	5	6	8	5	3
Середня розцінка за одиницю турпродукту, грн.	300	300	300	300	300
Нарахована премія, %	15	10	20	10	5

8*. Визначити планову суму фонду оплати праці для туроператора, якщо приріст фонду заробітної плати в плановому періоді становить 15%. Дані для розрахунку наведено в таблиці 6.

Таблиця 6

Вихідні дані до задачі

Показник	Періоди часу	
	Звітний	Плановий
Виручка від реалізації тур продукту, тис. грн.	245,5	323,1
Фонд оплати праці, тис. грн.	108,7	-
Продуктивність праці, тис. грн./чол.	12,1	18,6

9*. Визначити планову суму фонду оплати праці для турагента, якщо приріст фонду заробітної плати, а в плановому періоді становить 12%. Дані для розрахунку наведено в таблиці 7.

Таблиця 7

Вихідні дані до задачі

Показник	Періоди часу	
	Звітний	Плановий
Розмір агентської винагороди, тис. грн.	178,6	212,4
Фонд оплати праці, тис. грн.	78,4	-
Продуктивність праці, тис. грн./чол.	8,6	11,4

Індивідуальні завдання до Теми 4:

1. Навести головні показники кадрового стану підприємства турбізнесу.
2. Зазначити які середні показники слід брати до розрахунку середньої чисельності працівників за певний період.
3. Навести способи розрахунку рівня продуктивності праці.

4. Навести відмінності між показниками облікової чисельності штатних працівників та явочної чисельності працівників.

5. Зазначити, що слід враховувати при розрахунку коефіцієнтів загального обороту, прийому кадрів та звільнення.

6. Навести загальні етапи планування кадрів підприємства, а також передумови, що необхідно враховувати при визначенні чисельності персоналу.

Рекомендована література до Теми 4:

1. Сущенко О. А., Стрижак О. О., Дехтяр Н. А. Економіка рекреації та туризму : навч. посібник. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. 347 с.

2. Левицька І.В., Комчук О.А., Басюк Д.І. Економіка туризму: навчальний посібник. Житомир: «ПП «ТД Едельвейс і К»», 2020. 488 с.

3. Балашова Л. Організація діяльності туристичних підприємств: навч. посібник. Київ, «Центр учбової літератури», 2020. 184 с.

4. Світлична В. Ю., Александрова С. А. Економіка туризму : підручник. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2022. 167 с.

5. Якименко-Терещенко Н.В., Чайка Т.Ю., Мартинова В.В. Економіка туризму: навч. посібн. Харків: Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». 2024. 185 с.

6. Ходак О.В. Проблеми управління у сфері туризму та гостинності. *Science and practice: topical and perspectives*. International scientific - practical conference 14 May 2024 -15 May 2024. м. Запоріжжя-Каунас.

7. Сазонець І. Л., Джинджоян В. В. Визначення основних форм соціальної взаємодії підприємницьких структур із інституційним середовищем та громадянським суспільством. *Вісник НУВГП. Економічні науки* : зб. наук. пр. Рівне : НУВГП, 2019. Вип. 4 (88). С. 295-306.

ТЕМА 5. Нематеріальні активи підприємств індустрії туризму

Семінарське заняття №6 (2 год)

Основні поняття, терміни та категорії, що підлягають засвоєнню: нематеріальні активи, термін служби, гудвіл, оцінка нематеріальних активів, людський капітал, структурний капітал, клієнтський капітал, дохідний підхід, порівняльний підхід, витратний підхід, ліцензування; франчайзинг; інжиніринг; еккаунтинг.

Уміння, які мають бути вироблені, та навички, які мають бути напрацьовані під час заняття: вміти визначити реальну вартість й споживчу вартість нематеріальних активів, термін служби й їх вплив на одержуваний підприємством прибуток; визначати людський капітал, структурний капітал, клієнтський капітал; вміти використовувати дохідний, порівняльний або ринковий та витратний методичні підходи до оцінки нематеріальних активів.

План

1. Нематеріальні ресурси підприємства: сутність, види, вплив на конкурентоспроможність підприємства.
2. Промислова та інтелектуальна власність. Інші нематеріальні ресурси.
3. Нематеріальні активи: поняття, охорона та реалізація права власності.
4. Ліцензування; франчайзинг; інжиніринг; еккаунтинг.
5. Ефективність використання нематеріальних активів.

Практичне заняття №6 (2 год.)

ТЕМА 5. Нематеріальні активи підприємств індустрії туризму

Завдання для самостійної роботи до Теми 5:

1. Методики оцінки інтелектуальної власності, діючі в Україні, їх переваги і недоліки.
2. Проблеми вибору відповідної методики оцінки для конкретних випадків оцінки.
3. Проблеми застосування методів оцінки гудвілу.
4. Сутність та ефективність використання ноу-хау в діяльності підприємств.
5. Патентно-ліцензійна діяльність підприємств за ринкових умов господарювання.

Індивідуальні завдання до Теми 5:

1. Пояснити особливості укладання франчайзингових угод в індустрії туризму.
2. Пояснити особливості організації готельно-ресторанного та туристичного бізнесу на засадах франчайзингу.
3. Надати обґрунтоване визначення поняття «гудвіл» стосовно туристичного підприємства.

Рекомендована література до Теми 5:

1. Сущенко О. А., Стрижак О. О., Дехтяр Н. А. Економіка рекреації та туризму : навч. посібник. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. 347 с.
2. Левицька І.В., Комчук О.А., Басюк Д.І. Економіка туризму: навчальний посібник. Житомир: «ПП «ТД Едельвейс і К»», 2020. 488 с.
3. Балашова Л. Організація діяльності туристичних підприємств: навч. посібник. Київ, «Центр учбової літератури», 2020. 184 с.
4. Світлична В. Ю., Александрова С. А. Економіка туризму : підручник. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2022. 167 с.
5. Якименко-Терещенко Н.В., Чайка Т.Ю., Мартинова В.В. Економіка туризму: навч. посібн. Харків: Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». 2024. 185 с.
6. Ходак О.В. Міжнародний досвід державного управління в галузі туризму та гостинності. Державне управління в галузі туризму та гостинності

ТЕМА 6. Витрати і доходи підприємств індустрії туризму

Семінарське заняття №7 (2 год.)

ТЕМА 6. Визначення витрат і доходів туристичних підприємств

Основні поняття, терміни та категорії, що підлягають засвоєнню:

витрати звичайної діяльності, витрати надзвичайних подій, операційні витрати, фінансові витрати, угруповання за місцем утворення витрат, угруповання витрат по статтях калькуляції, угруповання витрат за економічними елементами, витрати на оплату праці, відрахування на соціальні потреби, амортизація, інші витрати, постійні витрати, змінні витрати, прямі витрати, непрямі витрати, основні витрати, накладні витрати, адміністративні витрати, витрати на збут, інші операційні витрати, сукупні витрати, фінансових витрат, доходи від операційної діяльності, інші операційні доходи, дохід від участі в капіталі, інші фінансові доходи, інші доходи.

Уміння, які мають бути вироблені, та навички, які мають бути напрацьовані під час заняття: розраховувати собівартість туристичного продукту туристичного підприємства з використанням різних методик; розраховувати собівартість туристичного продукту за статтям калькуляції; поділяти витрати на постійні та змінні у плануванні витрат туристичного підприємства; застосовувати отриманні знання у розробці шляхів зниження собівартості послуг на туристичному підприємстві.

План.

1. Сутність і структура витрат на формування та реалізацію турпродукту
2. Калькуляція собівартості і цін на туристичний продукт
3. Планування витрат туристичних підприємств. Механізм управління та методи планування витрат
4. Методи та принципи визначення собівартості туристичного туру
5. Напрями зниження собівартості послуг на туристичному підприємстві

Практичне заняття №7 (2 год.)

ТЕМА 6. Витрати і доходи підприємств індустрії туризму

Завдання для самостійної роботи до Теми 6:

1. Визначте собівартість турпродукту, якщо кошторисна собівартість турфірми за звітний період склала 100 грош. од., обсяг реалізації - 10 турпродуктів.

2. Туристичне підприємство — Дельта тревелл працює на виїзному сегменті ринку туристичних послуг України і спеціалізується на організації туристичних подорожей до Болгарії. Підприємство не розробило економічної стратегії, внаслідок чого фінансові результати господарської діяльності постійно коливаються, а в окремі періоди характеризуються збитком. Визначити обсяг реалізації турів до Болгарії у точці беззбиткової діяльності підприємства.

Таблиця 1

Вихідні дані

Показники	Значення, ум. грош. од.
Витрати:	
Загальні постійні	4000
Середні змінні на 1 тур	1500
Середня ціна туру	3500

3. На послуги турфірми існує еластичність попиту за цінами, що дорівнює 1,6. Визначте, якими можуть бути наслідки від зниження ціни на послуги на 3000 грн., якщо до зниження обсяг продажів склав 1500 путівок за середньою ціною 23 тис. грн. за шт., а загальні витрати на їх придбання 28000 тис. грн., постійні витрати фірми - 1500 тис. грн. на весь обсяг виробництва.

4. У звітному році підприємство закупило матеріалів вартістю 170 тис. грн і обладнання на суму 120 тис. грн. В звітному році обсяг використання матеріалів - 150 тис. грн. Обладнання введено в експлуатацію і по ньому нараховано амортизацію в розмірі 21 тис. грн. Визначити витрати звітного періоду.

5. Туроператор має наступні економічні показники діяльності (табл. 2). Визначити повну собівартість турпродукту туристичного підприємства та собівартість однієї путівки традиційним способом та способом директ-костінг.

Таблиця 2

Вихідні дані

залишок сформованих туристично-екскурсійних путівок на початок місяця	-
сформовано туристично-екскурсійних путівок у звітному періоді, в натуральних одиницях	900 шт.
залишок сформованих туристично-екскурсійних путівок на кінець звітного періоду, в натуральних одиницях	1000 шт. – 900 шт. = 100 шт.
виручка від реалізації туристично-екскурсійних путівок без ПДВ	810 тис. грн.
витрати основного виробництва по формуванню туристично-екскурсійних путівок у звітному періоді	450
загальновиробничі витрати в звітному періоді	4
загальногосподарські витрати в звітному періоді	60
комерційні витрати в звітному періоді	70

Індивідуальні завдання до Теми 6:

1. Надати характеристику класифікації витрат за видами діяльності туроператора
2. Пояснити відмінності постійних та змінних загальновиробничих витрат туроператора.
3. Навести алгоритм планування витрат туристичного підприємства.
4. Навести склад та приклади прямих витрат на виробництво туристичного продукту.
5. Надати визначення адміністративних та витрат на збут туроператора та навести приклади таких витрат.
6. Зазначити, які характеристики слід враховувати при розрахунку ціни пакета послуг одного туриста.

Рекомендована література до Теми 6:

1. Сущенко О. А., Стрижак О. О., Дехтяр Н. А. Економіка рекреації та туризму : навч. посібник. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. 347 с.
2. Левицька І.В., Комчук О.А., Басюк Д.І. Економіка туризму: навчальний посібник. Житомир: «ПП «ТД Едельвейс і К»», 2020. 488 с.
3. Балашова Л. Організація діяльності туристичних підприємств: навч. посібник. Київ, «Центр учбової літератури», 2020. 184 с.
4. Світлична В. Ю., Александрова С. А. Економіка туризму : підручник. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2022. 167 с.
5. Якименко-Терещенко Н.В., Чайка Т.Ю., Мартинова В.В. Економіка туризму: навч. посібн. Харків: Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». 2024. 185 с.
6. Ходак О.В. Міжнародний досвід державного управління в галузі туризму та гостинності. Державне управління в галузі туризму та гостинності в Україні: колект. монограф. : за ред. В.М. Торяника. Дніпро : ВВПЗ ДГУ, 2024. С. 54-74

ТЕМА 7. Економічна ефективність та результативність індустрії туризму***Семінарське заняття №8 (2 год.)*****Тема 7 Економічна ефективність та результативність індустрії туризму**

Основні поняття, терміни та категорії, що підлягають засвоєнню:
валові надходження від туризму, надходження від в'їзного (іноземного) туризму, надходження від внутрішнього туризму, надходження від

зарубіжного (виїзного) туризму, надходження від міжнародного туризму, надходження від одноденних відвідань, мультиплікатор продажів, мультиплікатор виробництва, мультиплікатор доходів, мультиплікатор зайнятості, економічна ефективність туризму, індикатори, валова додана вартість, обсяг реалізованих туристських послуг, чисельність зайнятих, кількість підприємств, чисельність споживачів туристських послуг, потужність галузі туризму, кількість закладів розміщення.

Уміння, які мають бути вироблені, та навички, які мають бути напрацьовані під час заняття: вміння розраховувати ключові показники: коефіцієнт використання місткості, коефіцієнт завантаження номерного фонду, середня кількість туристів на надане ліжко-місце, середня ціна ліжко-місця, середня вартість перебування, середній дохід на одне ліжко-місце, середній дохід від реалізації додаткових послуг на одного обслуженого туриста, середня ціна турпутівки, середня вартість 1 туро-дня, середня ціна екскурсії, середня тривалість перебування, середня тривалість організованої подорожі.

План.

1. Економічна ефективність туризму.
2. Непрямий вплив туризму на економіку країни. Мультиплікатори та їх види.
3. Індикатори результативності функціонування індустрії туризму.
4. Показники результативності функціонування готелів та аналогічних засобів розміщування.
5. Діяльність суб'єктів туристичної діяльності.

Практичне заняття №8 (2 год.)

Тема 7. Розрахунок основних показників економічної ефективності

Завдання для самостійної роботи до Теми 7:

1. Розрахувати основні показники експлуатаційної діяльності готельного підприємства в плановому році за умови, що коефіцієнт завантаження готелю зросте на 9%. Дайте оцінку впливу основних факторів на динаміку середнього коефіцієнта завантаження готелю за даними табл. 1.

Таблиця 1

Показники	Од. виміру	Звітний період	Плановий період	Показники динаміки
1. Одночасна місткість готелю	місць	210	220	
2. Максимальна пропускна спроможність	людинодіб	75600	79200	
3. Період оборотності одного місця	діб	3		
4. Надано послуг розміщення	людинодіб	31500		

2. Визначте пропускну спроможність готелю та вплив на її зміни наступних факторів: кількість ліжко-місць цілорічного функціонування, кількість ліжко-місць сезонного функціонування, кількість днів сезонного використання.

Таблиця 2

Показник	Рік	
	попередній	звітний
Кількість ліжко-місць цілорічного функціонування, од.	45	50
Кількість ліжко-місць сезонного функціонування, од.	253	284
Кількість днів сезонного використання, днів	90	85

3. Визначити місткість та пропускну спроможність готелю за квартал, якщо в готелі є 2 номери класу «люкс», в яких передбачено по 2 місця, 24 номери I класу, з яких 19 номерів є двомісними, а решта - одномісні та 38 номерів II класу, з яких 18 - тримісні, 12 - двомісні та решта - одномісні.

Завдання 7.4. Визначити показники завантаження ємності готелю за місяць, якщо на початок місяця в стані готовності перебувало 83 номери по 2 місця кожний. Фактично за місяць було реалізовано 72 номери. За цей же період послугами готелю скористалося 217 осіб. Загальна кількість спальних місць, використаних за місяць, становила 138 місць.

Індивідуальні завдання до Теми 7:

1. Спеціалізація, кооперація та концентрація виробництва в економіці туризму.
2. Поняття ефективності в туристичній діяльності. Види ефективності.
3. Система показників економічної ефективності туристичного бізнесу. Характеристика показників загальної економічної ефективності. Характеристика показників порівняльної економічної ефективності.
4. Аналіз та оцінка ефективності туристичної діяльності та шляхи її підвищення.
5. Напрями спеціалізації та кооперації в туризмі. Система показників
6. Форми концентрації виробництва. Напрями концентрації виробництва в туризмі.

Рекомендована література до Теми 7:

1. Сущенко О. А., Стрижак О. О., Дехтяр Н. А. Економіка рекреації та туризму : навч. посібник. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. 347 с.
2. Левицька І.В., Комчук О.А., Басюк Д.І. Економіка туризму: навчальний посібник. Житомир: «ПП «ТД Едельвейс і К»», 2020. 488 с.
3. Балашова Л. Організація діяльності туристичних підприємств: навч. посібник. Київ, «Центр учбової літератури», 2020. 184 с.
4. Світлична В. Ю., Александрова С. А. Економіка туризму : підручник. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2022. 167 с.

5. Якименко-Терещенко Н.В., Чайка Т.Ю., Мартинова В.В. Економіка туризму: навч. посібн. Харків: Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». 2024. 185 с.

6. Ходак О.В. Міжнародний досвід державного управління в галузі туризму та гостинності. Державне управління в галузі туризму та гостинності в Україні: колект. монограф. : за ред. В.М. Торяника. Дніпро : ВВПЗ ДГУ, 2024. С. 54-74

7. Мальська М.П., Паньків Н.М., Ховалко А.Б. Світовий досвід розвитку туризму: підручник. Київ, 2017. 244 с.

8. Управління розвитком туризму та гостинності на основі співпраці з міжнародними організаціями : колективна монографія / За загальною редакцією доктора економічних наук, професора І.Л. Сазонця. Дніпро : ЛПРА, 2023. 213 с.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2. ЦІНОУТВОРЕННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ТУРИСТСЬКОЇ ІНДУСТРІЇ

ТЕМА 8. Ціна: визначення, класифікація, функції. Методи ціноутворення. Ціноутворення й прибуток в умовах конкуренції

Семінарське заняття №9 (2 год.)

ТЕМА 8. Визначення та класифікація цін

Основні поняття, терміни та категорії, що підлягають засвоєнню: визначення ціни, класифікація цін, виробничі ціни, споживчі ціни, гуртові ціни, споживчі ціни; закупівельні ціни, кошторисні ціни; споживчі, роздрібні, державні, договірні, вільні, ввізні, лімітні та ступеневі ціни.

Уміння, які мають бути вироблені, та навички, які мають бути напрацьовані під час заняття: розуміння особливостей ціноутворення на підприємствах туристичної галузі, тощо.

План

1. Економічні основи ціноутворення в туризмі
2. Принципи та фактори ціноутворення в туризмі

Практичне заняття №9 (2 год.)

ТЕМА 8. Розрахунок ціни туристичного продукту та вартості розміщення.

Завдання для самостійної роботи до Теми 8:

Вирішення задач.

1. Туристична фірма в Києві уклала вигідний для неї контракт з іноземним партнером в Болгарії на обслуговування дитячих груп (2 тижні) в літній період. Вартість обслуговування в Болгарії одну людину (харчування, проживання, екскурсійна програма) - 195 ум.о. При кількості дітей в групі 40

чоловік болгарська сторона приймає на безкоштовне обслуговування двох керівників. Розрахуйте вартість однієї путівки перебування в Болгарії. Вихідні дані наведені в табл. 8.1. У розрахунках використовуйте встановлений курс долара на момент вирішення задачі.

Таблиця 8.1

Вихідні дані для розрахунку вартості путівки, ум. од.

Показник	Значення
Необхідна кількість викладачів - вихователів на групу 40 осіб	3
Оренда автобуса	3500
Страховка на одну людину	5
Оплата відрядження водієві	160
Оплата проїзду по автобану і сплата за стоянку	100
Митні витрати	150
Витрати, пов'язані з оформленням документів для виїзду за кордон	100
Витрати на відрядження на викладача	50
Заробітна плата фахівця	50
Інші витрати на одну людину	5
Рентабельність туру,%	10

2. Визначити середню вартість одиниці послуг розміщення туристів у готелі, в тому числі першої доби розміщення, якщо відпускна вартість загального обсягу послуг становить 3725 тис. грн., ставка готельного збору – 10% (за першу добу розміщення), ставка ПДВ – 20 %, розмір цільового прибутку – 25% від повної собівартості, у звітному періоді реалізовано 3000 людино-осіб, середній термін перебування гостей – 2 доби.

3. У житловому масиві м. Львова недавно функціонує новий готельний комплекс місткістю 68 номерів, побудований за сучасними вимогами до технології готельних послуг. Організаційно-правова форма – закрите акціонерне товариство. Визначити середню вартість одиниці послуг розміщення туристів у готелі, в тому числі першої доби розміщення, якщо відпускна вартість загального обсягу послуг становить 2600 тис. грн., ставка готельного збору – 10% (за першу добу розміщення), ставка ПДВ – 20 %, розмір цільового прибутку – 25% від повної собівартості, у звітному періоді реалізовано 3000 людино-осіб, середній термін перебування гостей – 2 доби.

4. Проаналізувати та розробити напрямки зниження ціни послуг, що сприятиме залученню більшої кількості туристів.

ТЕМА 8. Ціна: визначення, класифікація, функції. Методи ціноутворення. Ціноутворення й прибуток в умовах конкуренції

Семінарське заняття №10 (2 год.)

ТЕМА 8. Функції ціни. Методи ціноутворення. Ціноутворення й прибуток в умовах конкуренції

Основні поняття, терміни та категорії, що підлягають засвоєнню:

вимірювальна функція ціни, співрозмірювальна функція ціни, облікова функція ціни, регулююча функція ціни, стимулююча функція ціни, перерозподільна функція ціни, короткострокові й довгострокові методи ціноутворення, ринкові й витратні методи ціноутворення, конкуренція, досконала конкуренція, недосконала конкуренція, монополістична конкуренція.

Уміння, які мають бути вироблені, та навички, які мають бути напрацьовані під час заняття: оволодіння навиками розрахунку ціни туристичного продукту, ціни однієї путівки, ціни розміщення туристів у готелі, тощо.

План

1. Методика та методи ціноутворення на туристичному підприємстві.
2. Структура ціни на туристичний продукт.
3. Цінова політика туристичних підприємств. Механізм регулювання цін

Практичне заняття №10 (2 год.)

ТЕМА 8. Розрахунок ціни туристичного продукту та вартості розміщення.

Завдання для самостійної роботи до Теми 8:

Вирішення задач.

1. Українська турфірма організує закордонні групові тури на 8 днів, 15 турів (у складі кожної групи 7 школярів). Вартість послуг тура включає: - Авіапереліт – 200 дол. - Проживання в готелі – 400 дол. У т.ч. сніданок – 40 дол. - Страховий поліс – 10 дол. - Віза – 30 дол. - Харчування (обід, вечеря) – 140 дол. - Екскурсійне обслуговування – 50 дол. - Комісійна винагорода контрагента – 50 дол. - Передбачено знижку школярам за проживання в готелі – 50 %. - Маржа української турфірми – 5%. - Плановий прибуток – 10 % від ціни «нетто». - Ставка ПДВ – 20 %.

Визначити вартість кожного тура, в т.ч. і на одного школяра, розмір виручки, маржинальний дохід, витрати й прибуток турфірми.

2 Туристська фірма уклала контракт з іноземним партнером в Болгарії на обслуговування дитячих груп (2 тижні) в літній період. Вартість обслуговування в Болгарії однієї особи – 195 дол.

При кількості дітей у групі 40 осіб болгарська сторона приймає на безкоштовне обслуговування двох керівників. Розрахувати вартість однієї путівки, якщо відомо: - необхідна кількість супроводжуючих на групу 40 дітей – 3 особи; - оренда автобуса – 3 500 дол.; - страховка на одну людину – 5 дол.; - відрядні водію – 160 дол.; - оплата проїзду автобаном, платні автостоянки – 100 дол.; - митні видатки – 150 дол.; - витрати, пов'язані з

оформленням документів для виїзду за кордон – 100 дол.; - відрядні видатки керівника – 50 дол.; - заробітна плата фахівця – 50 дол.; - інші видатки на одну людину – 5 дол.; - рентабельність туру – 10 %.

3. Розрахувати середній туристичний пакет до м. Стамбул на 6 днів 5 ночей на 20 туристів.

Таблиця 1

Стаття витрат	Сума, у.о.
Проживання у готелі «Есенбей»	20 у.о..
Триразове харчування	3 у.о.
Екскурсійне обслуговування	50 у.о.
Транспортне обслуговування (автобус)	15 у.о./год.
Послуги туристської фірми (10%)	
Прибуток підприємства (20%)	
Загальна вартість туру баз авіа перельоту	

Індивідуальні завдання до Теми 8:

Розв'язання аудиторно-домашнього практичного завдання за індивідуальними даними

Розрахувати вартість путівки на 1 людину (тур для іноземних громадян між двома великими містами України (без урахування перельоту). Вихідна інформація для індивідуальних умов розрахунку наведена в табл. 2.

Таблиця 2

Показники	Варіант									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Місто 1:										
дні	4	5	4	3	3	5	6	6	4	3
ночі	3	4	3	2	2	4	5	5	3	2
Місто 2:										
дні	6	6	5	6	5	3	3	4	6	6
ночі	5	4	4	5	4	2	2	3	5	5
Кількість туристів з перекладачем, осіб	20	25	30	35	40	45	20	30	25	40
Вартість проживання в готелі* міста 1, дол. за добу	55	60	50	45	50	60	55	65	65	55
Вартість проживання в готелі міста 2, дол. за добу	40	45	40	40	40	55	45	60	60	45
Вартість харчування** у місті 1, дол. за добу.	60	65	50	55	55	70	60	65	75	55
Вартість харчування у місті 2, дол. за добу.	75	80	65	60	65	75	50	50	65	50
Транспорт***, вартість оренди за 1 годину, дол. (з розрахунку 6 годин на день)	18	20	15	15	15	25	20	25	25	20
Вартість переїзду місто 1 - місто 2, дол.										

за ос.	60	60	55	50	55	65	60	60	70	55
Екскурсійна програма у місті 1, дол.	50	50	50	45	45	45	55	60	65	50
Екскурсійна програма у місті 2, дол.	65	70	60	55	55	70	55	75	75	60
Послуги турфірми, у % від розміру всіх видатків	5	6	7	7	8	8	9	10	10	11
Прибуток турфірми, у % від розміру всіх видатків	10	11	12	12	13	13	13	14	14	15

*Проживання в двохмісних номерах «люкс» готелю ***

**Харчування - повний пансіон (сніданок, обід, вечеря)

***Транспорт - комфортабельний автобус

Рекомендована література до Теми 8:

1. Сущенко О. А., Стрижак О. О., Дехтяр Н. А. Економіка рекреації та туризму : навч. посібник. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. 347 с.
2. Левицька І.В., Комчук О.А., Басюк Д.І. Економіка туризму: навчальний посібник. Житомир: «ПП «ТД Едельвейс і К»», 2020. 488 с.
3. Балашова Л. Організація діяльності туристичних підприємств: навч. посібник. Київ, «Центр учбової літератури», 2020. 184 с.
4. Світлична В. Ю., Александрова С. А. Економіка туризму : підручник. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2022. 167 с.
5. Якименко-Терещенко Н.В., Чайка Т.Ю., Мартинова В.В. Економіка туризму: навч. посібн. Харків: Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». 2024. 185 с.
6. Ходак О.В. Міжнародний досвід державного управління в галузі туризму та гостинності. Державне управління в галузі туризму та гостинності в Україні: колект. монограф. : за ред. В.М. Торяника. Дніпро : ВВПЗ ДГУ, 2024. С. 54-74
7. Мальська М.П., Паньків Н.М., Ховалко А.Б. Світовий досвід розвитку туризму: підручник. Київ, 2017. 244 с.
8. Управління розвитком туризму та гостинності на основі співпраці з міжнародними організаціями : колективна монографія / За загальною редакцією доктора економічних наук, професора І.Л. Сазонця. Дніпро : ЛІРА, 2023. 213 с.

ТЕМА 9. Цінова політика підприємства. Стратегії ціноутворення

Семінарське заняття №11 (2 год.)

Тема 9 Цінова політика підприємства. Стратегії ціноутворення

Основні поняття, терміни та категорії, що підлягають засвоєнню: фактори впливу на формалізацію процесів ціноутворення, цілі цінової політики, стратегія високих цін, стратегія середніх цін, стратегія низьких цін, стратегія цільових цін, стратегія пільгових цін, стратегія «зв'язаного»

ціноутворення, стратегія «проходження за лідером», стратегія незмінних ігор, стратегія неокруглених цін, цінові лінії, етапи розробки цінової стратегії.

Уміння, які мають бути вироблені, та навички, які мають бути напрацьовані під час заняття: визначати цілі цінової політики туристичного підприємства, використовувати основні стратегії ціноутворення з використанням основних етапів розробки цінової стратегії.

План.

1. Цінова політика підприємства туристичної галузі.
2. Стратегії ціноутворення на туристичному підприємстві.
3. Етапи розробки цінової стратегії.

Практичне заняття №11 (2 год.)

Тема 9. Розробка стратегії ціноутворення туристичного підприємства

Завдання для самостійної роботи до Теми 9:

1. У чому відмінність політики цін від стратегії ціноутворення?
2. Охарактеризуйте основні цілі стратегії ціноутворення.
3. Назвіть і дайте характеристику основним видам (типам) стратегій ціноутворення.
4. Якими законодавчими актами стримується розвиток стратегії монополістичного ціноутворення і застосування демпінгових цін?
5. Які стратегії в області встановлення цін є забороненими?
6. Що розуміється під ціновою і неціновою конкуренцією?
7. Які завдання зазвичай ставить перед підприємством стратегія ціноутворення?
8. Що розуміється під тактикою ціноутворення?

Індивідуальні завдання до Теми 9:

Обрати правильні відповіді та записати у відповідності до цифр:

1. Стратегія ціноутворення
2. Тактика ціноутворення
3. Цінова конкуренція
4. Нецінова конкуренція
5. Стратегія преміального ціноутворення
6. Про захист від недобросовісної конкуренції
7. Стратегія демпінгових цін

А) Це конкретна діяльність підприємства по встановленню і зміні цін відповідно до ситуації, що змінюється, на ринку, тобто це конкретна діяльність по коректуванню цін відповідно до кон'юнктури ринку в даний момент.

Б) Це вид конкурентної боротьби за допомогою зміни цін на товари.

В) Це програма конкретних завдань в області встановлення і зміни цін на значний період діяльності підприємства.

Г) Це вид конкуренції при якій роль ціни залишається високою, але перевага віддається унікальним властивостям товару.

Д) Забезпечується встановлення цін на рівні вигіднішому, ніж на думку покупців, коштує товар, але це співвідношення цінності і ціни влаштовує деяких покупців.

Е) Закон України.

Ж) Штучне зниження цін монополістом в цілях недопущення конкурентів на ринок або витіснення їх з ринку.

Рекомендована література до Теми 9:

1. Сущенко О. А., Стрижак О. О., Дехтяр Н. А. Економіка рекреації та туризму : навч. посібник. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. 347 с.

2. Левицька І.В., Комчук О.А., Басюк Д.І. Економіка туризму: навчальний посібник. Житомир: «ПП «ТД Едельвейс і К»», 2020. 488 с.

3. Балашова Л. Організація діяльності туристичних підприємств: навч. посібник. Київ, «Центр учбової літератури», 2020. 184 с.

4. Світлична В. Ю., Александрова С. А. Економіка туризму : підручник. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2022. 167 с.

5. Якименко-Терещенко Н.В., Чайка Т.Ю., Мартинова В.В. Економіка туризму: навч. посібн. Харків: Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». 2024. 185 с.

6. Управління розвитком туризму та гостинності на основі співпраці з міжнародними організаціями : колективна монографія / За загальною редакцією доктора економічних наук, професора І.Л. Сазонця. Дніпро : ЛІРА, 2023. 213 с.

ТЕМА 10. Специфічні різновиди цін у сфері туристичної діяльності

Семінарське заняття №12 (2 год.)

Тема 10 Специфічні різновиди цін у сфері туристичної діяльності

Основні поняття, терміни та категорії, що підлягають засвоєнню:

специфіка формування цін на послуги тимчасового розміщування, класифікації номерного фонду за ознаками, внутрішні та зовнішні фактори впровадження цінової стратегії, специфічні податки та збори, туристичний збір, податок на прибуток підприємств засобів тимчасового розміщування, збір за спеціальне використання лісових ресурсів, спеціальні тарифи.

Уміння, які мають бути вироблені, та навички, які мають бути напрацьовані під час заняття: визначати ціни в головний сезон, ціни в міжсезонний період і ціни в несезонний період, ціни внутрішнього туристичного ринку, ціни міжнародного туристичного ринку, контрактні ціни, прийоми диференціації цін і тарифів та різні цінові знижки, специфічні

податки й збори та туристичний збір, спеціальний тариф, сезонні та тимчасові тарифи, тарифи для особливих категорій клієнтів, корпоративні тарифи, комерційні тарифи, тарифи неповної доби, тарифи для пенсіонерів та молодіжні тарифи.

План.

1. Специфіка формування цін на туристський продукт
2. Специфіка формування цін на послуги тимчасового розміщування
3. Специфічні податки та збори. Туристичний збір
4. Конструктивний міжнародний досвід: спеціальні тарифи

Практичне заняття №11 (2 год.)

Тема 10. Визначення специфічних різновидів цін у сфері туристичної діяльності

Завдання для самостійної роботи до Теми 10:

1. Один шлях збільшення доходу пропозиція більш дорогих товарів. Приведіть приклади для готельного та туристичного бізнесу, коли такий метод призводить до більшою мірою задоволення клієнта.

2. Ви тільки що були найняті менеджером обіднього залу в місцевому готелі. Генеральний менеджер просить, щоб ви розглянули ціни меню і визначили, чи потребують вони в зміну. Як би ви вирішили цю задачу?

3. Наведіть приклади застосування факторів, що впливають на цінову чутливість в готельному або туристичному бізнесі.

4. Багато ресторанів відмовилися від складання наборів товарів, щоб знизити ціни. Наприклад, деякі ресторани, зазвичай пропонували різні салати для вільного вибору в якості комплекту до інших страв, тепер пропонують ціну обіду, який складається з набору салатів для вільного вибору і окремого замовлення з меню страв за низькими цінами. Як ви думаєте, чому ці ресторани не пропонують салати і страви в комплекті? В яких випадках встановлення цін за набір страв ефективно?

5. Наведіть приклад ефективного використання дискримінаційної цінової політики. Переконайтеся самі і доведіть, чому ви вважаєте, що призвели хороший приклад.

6. Управління доходами створює і підтримує приплив клієнтів або це короткостроковий метод для збільшення доходу?

7. Авіалінії і готелі, щоб залучити ділового мандрівника, пропонують знижки за часті перельоти, а також подарунки та безкоштовні квитки для його супутника. Такі методи, що стимулювали продаж, часто ведуть до підвищення ціни. Мандрівник отримує особисту вигоду, у той час як компанія не отримує вигоди від знижених розцінок. Чи добре це?

Індивідуальні завдання до Теми 10:

1. Вплив міжнародного туризму на економічне та соціальне життя країни.
2. Аналіз вїздних і виїздних потоків в туризмі.
3. Особливості українського ринку на сучасному етапі.
4. Стратегія розвитку українського турбізнесу.

Рекомендована література до Теми 10:

1. Сущенко О. А., Стрижак О. О., Дехтяр Н. А. Економіка рекреації та туризму : навч. посібник. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. 347 с.
2. Левицька І.В., Комчук О.А., Басюк Д.І. Економіка туризму: навчальний посібник. Житомир: «ПП «ТД Едельвейс і К»», 2020. 488 с.
3. Балашова Л. Організація діяльності туристичних підприємств: навч. посібник. Київ, «Центр учбової літератури», 2020. 184 с.
4. Світлична В. Ю., Александрова С. А. Економіка туризму : підручник. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2022. 167 с.
5. Якименко-Терещенко Н.В., Чайка Т.Ю., Мартинова В.В. Економіка туризму: навч. посібн. Харків: Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». 2024. 185 с.
6. Мальська М.П., Паньків Н.М., Ховалко А.Б. Світовий досвід розвитку туризму: підручник. Київ, 2017. 244 с.
7. Управління розвитком туризму та гостинності на основі співпраці з міжнародними організаціями : колективна монографія / За загальною редакцією доктора економічних наук, професора І.Л. Сазонця. Дніпро : ЛПРА, 2023. 213 с.

ТЕМА 11. Структура вартості туристського обслуговування та ціни туристського продукту

Семінарське заняття №13 (2 год.)

ТЕМА 11. Визначення структури вартості туристського обслуговування та ціни туристського продукту

Основні поняття, терміни та категорії, що підлягають засвоєнню: індивідуальний тур, ціна турпакету, ціна «нетто», ціна «брутто», комісійна винагорода туроператорів, роздрібна комісійна винагорода, комісійна винагорода інших посередників, комплексна ціна туру, доданий прибуток (маржа), загальний обсяг маржинального доходу, прямі змінні витрати, умовно- постійні витрати, база оподаткування.

Уміння, які мають бути вироблені, та навички, які мають бути напрацьовані під час заняття: визначати суть та склад ціни туристичного продукту, його комплексність, склад та структуру ціни на окремі види туристичних послуг: на туристсько-екскурсійне обслуговування, на транспортні послуги (автобусні, залізничні, авіа тощо) та інші, структуру

ціни туристичного продукту на одного туриста; структуру ціни на основні та додаткові послуги підприємств готельного господарства, характеристика її складових елементів. поняття та структура відпускнуої вартості одиниці послуги проживання в засобах розміщення туристів.

План.

1. Економічна природа та сутність ціни в ринковій економіці.
2. Особливості державного регулювання цін в Україні.
3. Види цін на послуги підприємств туристичної сфери.
4. Механізм формування цін на послуги готельного господарства.
5. Комерційні знижки і надбавки до роздрібних цін та умови їх застосування.
6. Цінова політика підприємств туристичної сфери на національному та міжнародному туристичному ринку.

Практичне заняття №13 (2 год.)

Тема 11. Розрахунок специфічних різновидів цін у сфері туристичної діяльності

Завдання для самостійної роботи до Теми 11:

1. Визначити ціну пакета послуг на одного туриста та цілої групи, якщо 23 студенти-туристи їдуть на 4 дні на семінар в Хорватію. Проїзд до місця призначення в один бік на одного пасажера - 100 дол. США. Витрати на проживання за один день та триразове харчування на одного туриста - 110 дол. Прибуток туроператора з одного туру становить 20% від його собівартості.

Крім того студентам надається знижка на проїзд у розмірі 30% його вартості. Передбачена знижка студентам на проживання і харчування, якщо їх загальна кількість буде понад 20 осіб. Розмір знижки - 10% вартості даних послуг в розрахунку на одного туриста. Рівень комісійного збору туроператора становить 15%.

2. Група учнів в кількості 15 осіб разом з керівником їде на 3 дні в Болгарію. Послуги проїзду на одне дитяче місце - 20 у.о. та на одне доросле - 45 у.о. в один бік. Ціна розташування в готелі разом з харчуванням на одного туриста становить 40 у.о. Вартість екскурсійно-розважальних заходів становить 50 у.о. на день. Розмір податків та адміністративних витрат становлять 18 % а прибуток туроператора - 22% від собівартості пакета послуг.

Разом з тим учням надається знижка щодо проїзду у розмірі 30% та проживання і харчування - 20% відповідно до їх вартості. Рівень комісійного збору туроператора становить 20%. Визначити ціну пакета послуг одного туриста.

Розрахункові формули:

Ціна турпакета в розрахунку на одного туриста визначається за формулою:

$$Ц = \left(\frac{С+П+П_{д}-З}{Ч_{т}} * I_{кз} \right) * I_{пдв}$$

де: Ц — ціна турпакета в розрахунку на одного туриста, грн;
С - вартість послуг, які входять до пакета, складеного туроператором;
Пд - непрямі податки на окремі види послуг, грн; З - знижки, які можуть бути надані;
П - прибуток туроператора, грн;
I_{кз} - індекс комісійного збору;
I_{пдв} - індекс ПДВ;
Ч_т - чисельність туристів у групі та супроводжуючих осіб.

Індивідуальні завдання до Теми 11:

1. Від чого залежить ціна турпакета?
2. Які складові ціни типового туру на стадії планування?
3. Що означає ціна «нетто»?
4. Що входить до ціни «брутто»?
5. Як розраховується ціна турпакета в розрахунку на одного туриста? Які змінні елементи має комплексна ціна туру?
6. Як визначається середня ціна однієї туродоби?
7. Які є основні види непрямих (цінових) податків?
8. Що таке мито і які є його види?
9. Що таке готельний збір і які його ставки?

Рекомендована література до Теми 11:

1. Сущенко О. А., Стрижак О. О., Дехтяр Н. А. Економіка рекреації та туризму : навч. посібник. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. 347 с.
2. Левицька І.В., Комчук О.А., Басюк Д.І. Економіка туризму: навчальний посібник. Житомир: «ПП «ТД Едельвейс і К»», 2020. 488 с.
3. Балашова Л. Організація діяльності туристичних підприємств: навч. посібник. Київ, «Центр учбової літератури», 2020. 184 с.
4. Світлична В. Ю., Александрова С. А. Економіка туризму : підручник. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2022. 167 с.
5. Якименко-Терещенко Н.В., Чайка Т.Ю., Мартинова В.В. Економіка туризму: навч. посібн. Харків: Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». 2024. 185 с.
6. Ходак О.В. Міжнародний досвід державного управління в галузі туризму та гостинності. Державне управління в галузі туризму та гостинності в Україні: колект. монограф. : за ред. В.М. Торяника. Дніпро : ВНПЗ ДГУ, 2024. С. 54-74

7. Мальська М.П., Паньків Н.М., Ховалко А.Б. Світовий досвід розвитку туризму: підручник. Київ, 2017. 244 с.

8. Управління розвитком туризму та гостинності на основі співпраці з міжнародними організаціями : колективна монографія / За загальною редакцією доктора економічних наук, професора І.Л. Сазонця. Дніпро : ЛІРА, 2023. 213 с.

ТЕМА 12. Структура вартості послуг тимчасового розміщення

Семінарське заняття №14 (2 год.)

ТЕМА 12. Структура вартості послуг тимчасового розміщення

Основні поняття, терміни та категорії, що підлягають засвоєнню:

ціна однієї людино-добы розміщення, готельний тариф, повна собівартість послуги розміщення, класифікація витрат за економічними елементами, склад статей калькуляції, прямі витрати, непрямі витрати, пропорційні витрати, непропорційні витрати, залежні витрати, незалежні витрати, витрати за елементами (за класом 8), адміністративні витрати, витрати на збут, загальногосподарські витрати, експлуатаційна та повна собівартість, собівартість послуг розміщення, мінімальний прибуток, нормальний прибуток, повний комплекс послуг.

Уміння, які мають бути вироблені, та навички, які мають бути напрацьовані під час заняття: визначати структуру вартості проживання у готельному номері, повну собівартість послуги розміщення, класифікувати витрати за місцем виникнення, за статтями калькуляції, поділяти витрати залежно від способу включення до собівартості послуг, обсягу виробництва, класу готелів, скласти зведений кошторис витрат з урахуванням собівартості послуг розміщення, розраховувати структуру відпускну ціни послуг розміщення з урахуванням повного комплексу послуг.

План.

1. Структура вартості послуг тимчасового розміщення.
2. Перелік і склад статей калькуляції.
3. Міжнародний досвід при визначенні собівартості послуг розміщення гостей.
4. Визначення повної собівартості одиниці послуг розміщення.
5. Структура відпускну ціни на послуги готельного підприємства.

Практичне заняття №14 (2 год.)

Тема 12. Структура вартості послуг тимчасового розміщення

Завдання для самостійної роботи до Теми 12:

1. Визначити середню вартість одиниці послуг туристів в готелі, в тому числі вартість першої доби розміщення, якщо відпускна вартість загального обсягу послуг становить 2 600 тис. грн., ставка готельного збору за першу

добу розміщення – 10 %, ставка ПДВ – 20 %, розмір цільового прибутку – 25 % від повної собівартості. За звітний період реалізовано 3000 людино-днів, середній термін перебування гостей – 2 доби.

2. Розрахувати вартість номеру у готелі за наступними вихідними даними. Готель 3* включає 45 номерів. Кожен номер має 2 спальних місця. Коефіцієнт завантаженості готелю становить 74%, коефіцієнт подвійної завантаженості становить 34%. Заробітна плата персоналу на рік складає 1 000 тис. грн. Соціальні відрахування становлять 26%. Амортизація основних фондів 800 тис. грн. Інші витрати готелю становлять 1 800 тис. грн. Різниця між ціною при одиничному та подвійному заселеннях складає 80 грн. за добу.

Індивідуальні завдання до Теми 12:

1. Поняття «готельна послуга». Особливості готельних послуг.
2. Основні та додаткові послуги. Процес надання основної послуги.
3. Види додаткових послуг.
4. . Класифікація засобів розміщення згідно рекомендаціям ЮНВТО.
5. Бізнес – центри та конференц – зали у готелі.
6. Порядок розрахунку за додаткові послуги.

Рекомендована література до Теми 11:

1. Сущенко О. А., Стрижак О. О., Дехтяр Н. А. Економіка рекреації та туризму : навч. посібник. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. 347 с.
2. Левицька І.В., Комчук О.А., Басюк Д.І. Економіка туризму: навчальний посібник. Житомир: «ПП «ТД Едельвейс і К»», 2020. 488 с.
3. Балашова Л. Організація діяльності туристичних підприємств: навч. посібник. Київ, «Центр учбової літератури», 2020. 184 с.
4. Світлична В. Ю., Александрова С. А. Економіка туризму : підручник. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2022. 167 с.
5. Якименко-Терещенко Н.В., Чайка Т.Ю., Мартинова В.В. Економіка туризму: навч. посібн. Харків: Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». 2024. 185 с.
6. Ходак О.В. Міжнародний досвід державного управління в галузі туризму та гостинності. Державне управління в галузі туризму та гостинності в Україні: колект. монограф. : за ред. В.М. Торяника. Дніпро : ВВПЗ ДГУ, 2024. С. 54-74
7. Мальська М.П., Паньків Н.М., Ховалко А.Б. Світовий досвід розвитку туризму: підручник. Київ, 2017. 244 с.
8. Управління розвитком туризму та гостинності на основі співпраці з міжнародними організаціями : колективна монографія / За загальною редакцією доктора економічних наук, професора І.Л. Сазонця. Дніпро : ЛІРА, 2023. 213 с.

ТЕМА 13. Управління інвестиційною діяльністю на туристичних підприємствах

Семінарське заняття №15 (2 год.)

Тема 13 Управління інвестиційною діяльністю на туристичних підприємствах

Основні поняття, терміни та категорії, що підлягають засвоєнню: поняття і види інвестицій, управління інвестиціями, інвестиційні проекти, бізнес-план інвестиційного проекту, зміст і структура бізнес-плану, план маркетингу, виробничий план, організаційно-юридичний план, фінансовий план, план запобігання ризику, бізнес-план нового підприємства, бізнес-план реконструкції вже діючого туристичного підприємства.

Уміння, які мають бути вироблені, та навички, які мають бути напрацьовані під час заняття: визначати джерела залучення інвестиційних ресурсів в туризмі, прогнозувати ефективність інвестиційного проекту, знати методологічні основи розробки окремих розділів бізнес-плану підприємств туристичної сфери, методи дослідження ринку туристичних послуг, вирізняти особливості розробки бізнес-плану нового та реконструкції вже діючого туристичного підприємства.

План.

1. Сутність інвестування в туризмі
2. Джерела залучення інвестиційних ресурсів в туризмі
3. Інвестиційні проекти в туризмі
4. Прогнозування ефективності інвестиційного проекту

Практичне заняття №15 (2 год.)

Тема 13. Особливості інвестиційної діяльності на туристичних підприємствах

Завдання для самостійної роботи до Теми 13:

1. Оцініть економічну доцільність інвестування коштів в проект шляхом визначення точки беззбитковості і запасу фінансової міцності на основі наступних даних: виробнича потужність заводу 2500 виробів, відпускна ціна виробу - 40 грн., Постійні витрати на весь випуск - 10 000 грн. , змінні витрати на одиницю виробу - 20 грн. Побудуйте графік.

2. Визначити чистий дисконтований дохід по проекту розвитку туристичного бізнесу, якщо первісні інвестиції складають 120 тис. ум. гр. од., щорічні грошові надходження по проекту - 140 тис. ум. гр. од., термін реалізації проекту – 2 роки. Ставка дисконту – 10%.

3. Розрахуйте чистий дисконтований дохід, індекс прибутковості, термін окупності інвестицій для проекту на чотири роки за даними табл.13.1. Витрати дорівнюють капітальним вкладенням, норма дисконту - 0,15.

Таблиця 1

Капітальні вкладення і результати їх використання, млн грн.

Показник	Рік реалізації проекту			
	I	II	III	IV
Капітальні вкладення	100	150	220	290
Результати	-	270	380	610

4. Підприємство розглядає два п'ятирічних інвестиційних проекти, пов'язаних з вкладенням коштів у технічне переозброєння (табл. 2, 3)

Таблиця 2

Вкладення та дохід по проекту X, ум.од.

Показник	Рік				
	I	II	III	IV	V
Вкладення	100	100			
Дохід			250	360	500

Таблиця 3

Вкладення та дохід по проекту Y, ум.од.

Показник	Рік				
	I	II	III	IV	V
Вкладення	50				
Дохід		100	100	100	100

Норма дисконту - 0,1.

Визначте по кожному інвестиційному проекту: чистий дисконтований дохід; - індекс прибутковості; термін окупності. Проаналізуйте інвестиційні проекти шляхом зіставлення отриманих показників. (Довідково: в умовах дефіциту коштів перевага віддається тим проектам, у яких найбільш високий індекс прибутковості. При нестабільній економічній ситуації перевага надається проектам, які забезпечують швидку окупність).

Індивідуальні завдання до Теми 13:

Розв'язання аудиторно-домашнього практичного завдання:

Скласти бізнес-план нового туристичного підприємства з урахуванням особливостей його складання. В роботі повинні бути розгорнуто описані зміст і структура бізнес-плану, план маркетингу, виробничий план, організаційно-юридичний план, фінансовий план, план запобігання ризику.

Рекомендована література до Теми 13:

1. Сущенко О. А., Стрижак О. О., Дехтяр Н. А. Економіка рекреації та туризму : навч. посібник. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. 347 с.

2. Левицька І.В., Комчук О.А., Басюк Д.І. Економіка туризму: навчальний посібник. Житомир: «ПП «ТД Едельвейс і К»», 2020. 488 с.

3. Балашова Л. Організація діяльності туристичних підприємств: навч. посібник. Київ, «Центр учбової літератури», 2020. 184 с.

4. Світлична В. Ю., Александрова С. А. Економіка туризму : підручник. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2022. 167 с.

5. Якименко-Терещенко Н.В., Чайка Т.Ю., Мартинова В.В. Економіка туризму: навч. посібн. Харків: Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». 2024. 185 с.

6. Ходак О.В. Міжнародний досвід державного управління в галузі туризму та гостинності. Державне управління в галузі туризму та гостинності в Україні: колект. монограф. : за ред. В.М. Торяника. Дніпро : ВВПЗ ДГУ, 2024. С. 54-74

7. Мальська М.П., Паньків Н.М., Ховалко А.Б. Світовий досвід розвитку туризму: підручник. Київ, 2017. 244 с.

8. Управління розвитком туризму та гостинності на основі співпраці з міжнародними організаціями : колективна монографія / За загальною редакцією доктора економічних наук, професора І.Л. Сазонця. Дніпро : ЛІРА, 2023. 213 с.

9. Джинджоян В. В., Тесленко Т. В., Горб К. М. Інноваційні технології в туризмі та гостинності : навчальний посібник. Київ : Видавництво «Каравела», 2022. 340 с.

ТЕМА 14. Управління ризиком та напрями запобігання банкрутству туристичних підприємств

Семінарське заняття №16 (2 год.)

Тема 14 Управління ризиком та напрями запобігання банкрутству туристичних підприємств

Основні поняття, терміни та категорії, що підлягають засвоєнню: ризики, матеріалізація ризику, фактор ризику, ризик у туристичній діяльності, підприємницький ризик, виробничий ризик, кредитний ризик, відсотковий ризик, валютні ризики, інвестиційні ризики, управління ризиком, способи зменшення ризику, страховий ризик.

Уміння, які мають бути вироблені, та навички, які мають бути напрацьовані під час заняття: визначати шляхи та заходи мінімізації ризику на туристичному підприємстві

План.

1. Визначення та сутність ризику у туристичній діяльності.
2. Різновиди ризиків в туризмі.
3. Основні способи зменшення ризику в туризмі.
4. Страховий захист господарської діяльності туристичних підприємств.

Тема 14. Визначення специфічних різновидів цін у сфері туристичної діяльності

Завдання для самостійної роботи до Теми 14:

1 Туристична фірма "А" опинилася в складній фінансовій ситуації. За результатами звітного періоду зафіксовано збитки, зросла кредиторська заборгованість і пройшли всі терміни її погашення. Банк відмовив у видачі кредиту через відсутність гарантії повернення. Розрахуйте показники, що характеризують фінансову спроможність (неспроможність) туристської фірми "А", використовуючи для розрахунку дані табл. 1 і 2.

Таблиця 1

Дані про діяльність підприємства «А»

Показники	Значення, млн грн.
Довгострокові активи	2100
Нематеріальні активи	180
Поточні активи, в тому числі	3370
витрати майбутніх періодів	70
Власні кошти	3000
Кошти під час розрахунків та інші пасиви в тому числі	1200
Доходи майбутніх періодів	98
Коефіцієнт поточної ліквідності (на початок звітного періоду)	1,68
Звітний період	Один рік
Період сплати платоспроможності	4 місяця

Таблиця 2

Дані про діяльність підприємства «А»

Показники	Значення, млн. грн.
Загальна вартість майна	1 490
Поточні активи, усього	625
Грошові кошти, всього	155
Джерела власних коштів	520
Розрахунки з дебіторами	82
Розрахунки з засновниками	34
Короткострокові фінансові вкладення	19
Довгострокові фінансові зобов'язання	250
Короткострокові фінансові зобов'язання	620

Отримані результати порівняти з довідковими (табл. 3) та зробити висновки.

Таблиця 3

Нормативні значення показників

Показник	Критичне значення
Платоспроможності	Не менше 1
Проміжної ліквідності	Не менше 0,5
Загальної ліквідності	Не менше 1
Покриття заборгованості	Не менше 2
Фінансової нестійкості	Не більше 0,5
Банкрутства	Не більше 0,5

2. У звітному періоді туристичне підприємство мало показники, наведені в табл. 4.

Таблиця 4

Показники діяльності турпідприємства

Показники	Значення, тис.грн.
Активи	95000
Пасиви	95000
Оборотний капітал	6500
Виручка від реалізації	100000
Ринкова вартість акцій	780
Прибуток від основної діяльності	9 000
Нерозподілений прибуток	4 500

Визначити ймовірність банкрутства, використовуючи Z-показник Альтмана.

Індивідуальні завдання до Теми 14:

Обговорення кейсового завдання. Розробити програму щодо профілактики ризиків для туристичного підприємства (готелю, турфірми, транспортної компанії, закладу харчування).

Рекомендована література до Теми 14:

1. Сущенко О. А., Стрижак О. О., Дехтяр Н. А. Економіка рекреації та туризму : навч. посібник. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. 347 с.
2. Левицька І.В., Комчук О.А., Басюк Д.І. Економіка туризму: навчальний посібник. Житомир: «ПП «ТД Едельвейс і К»», 2020. 488 с.
3. Балашова Л. Організація діяльності туристичних підприємств: навч. посібник. Київ, «Центр учбової літератури», 2020. 184 с.
4. Світлична В. Ю., Александрова С. А. Економіка туризму : підручник. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2022. 167 с.

5. Якименко-Терещенко Н.В., Чайка Т.Ю., Мартинова В.В. Економіка туризму: навч. посібн. Харків: Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». 2024. 185 с.
6. Ходак О.В. Міжнародний досвід державного управління в галузі туризму та гостинності. Державне управління в галузі туризму та гостинності в Україні: колект. монограф. : за ред. В.М. Торяника. Дніпро : ВВПЗ ДГУ, 2024. С. 54-74
7. Мальська М.П., Паньків Н.М., Ховалко А.Б. Світовий досвід розвитку туризму: підручник. Київ, 2017. 244 с.
8. Управління розвитком туризму та гостинності на основі співпраці з міжнародними організаціями : колективна монографія / За загальною редакцією доктора економічних наук, професора І.Л. Сазонця. Дніпро : ЛІРА, 2023. 213 с.
9. Джинджоян В. В., Тесленко Т. В., Горб К. М. Інноваційні технології в туризмі та гостинності : навчальний посібник. Київ : Видавництво «Каравела», 2022. 340 с.
10. Бугіль С.Я. Економіка туристичного підприємства: конспект лекцій. Львів : ЛНАУ, 2019. 106 с.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ (ІСПИТУ)

1. Сфери економіки туристичної діяльності та основні завдання економічної діяльності суб'єктів туристичного бізнесу
2. Місце готельного господарства в обслуговуванні туристів
3. Туристичний бізнес як економіко-технологічна система
4. Сутність і показники експлуатаційної програми підприємств готельного типу
5. Сучасний стан і перспективи розвитку туристичного бізнесу в Україні
6. Розробка експлуатаційної програми закладів розміщування туристів
7. Сутність та особливості підприємницької діяльності в туризмі
8. Планування доходів підприємств готельного типу
9. Правові основи організації туристичного бізнесу в Україні
10. Економічна сутність і види діяльності підприємств харчування
11. Напрямки реалізації державної політики розвитку туризму
12. Класифікація підприємств харчування в туристичній сфері діяльності
13. Характеристика умов розвитку туристичного бізнесу
14. Характеристика продукції підприємств харчування
15. Принципи підприємницької діяльності в туристичному бізнесі
16. Склад і структура товарообороту підприємства ресторанного господарства
17. Державне регулювання туристичного бізнесу в Україні
18. Обґрунтування виробничої програми та плану товарообороту підприємств ресторанного господарства
19. Ресурсне забезпечення туристичної діяльності
20. Оцінювання стану та ефективності використання трудових ресурсів суб'єктів туристичного бізнесу
21. Характеристика взаємозв'язків туроператора з постачальниками та покупцями туристичних послуг
22. Мотивація праці та організація заробітної плати працівників підприємства туристичного бізнесу
23. Загальні показники оцінки туристичної діяльності
24. Державне й договірне регулювання оплати праці у туристичному бізнесі
25. Сутність і роль підприємницької стратегії в розвитку туристичного бізнесу
26. Планування чисельності працівників туристичного бізнесу
27. Види базових економічних стратегій діяльності туристичних підприємств
28. Обґрунтування витрат на оплату праці працівників туристичного підприємства
29. Процес обґрунтування економічної стратегії туристичного підприємства та розробка стратегічних альтернатив
30. Сутність і роль доходу підприємств туристичного бізнесу
31. Стратегічні альтернативи базовим стратегіям туристичного підприємства
32. Економічний механізм формування доходу туристичного підприємства

- 33.Механізми економічного управління туристичним бізнесом
- 34.Стратегія формування доходу туристичного підприємства
- 35.Комерційний розрахунок у системі економічного управління туристичними підприємствами
- 36.Політика оптимізації доходу туристичних підприємств
- 37.Логістичний підхід до обслуговування туристопотоків
- 38.Сутність і структура витрат на формування та реалізацію туристичного продукту
- 39.Місце реалізації туристичного продукту (послуг) в економіці суб'єктів туристичного бізнесу
- 40.Калькуляція собівартості і цін на туристичний продукт
- 41.Класифікація планів реалізації туристичних послуг (турпродукту)
- 42.Планування витрат туристичних підприємств
- 43.Маркетингові концепції планування реалізації туристичних послуг
- 44.Сутність, види та джерела отримання прибутку в туристичному бізнесі
- 45.Характеристика реактивного, інактивного та преактивного планування обсягу реалізації туристичного продукту
- 46.Показники прибутку та рентабельності підприємств туристичного бізнесу
- 47.Методи планування продажу туристичного продукту й окремих послуг
- 48.Стратегія економічного управління прибутком підприємств
- 49.Характеристика економіко-статистичного методу планування реалізації туристичного продукту
- 50.Економічне управління формуванням і розподілом прибутку підприємств
- 51.Характеристика методу планування, заснованого на еластичності реалізації турпродукту від платоспроможного попиту населення
- 52.Сутність, роль і види грошових потоків
- 53.Програмно-цільовий метод планування продажу туристичного продукту
- 54.Мета і принципи економічного управління рухом грошових коштів
- 55.Оцінювання запасу фінансової міцності підприємства
- 56.Методи оптимізації руху грошових коштів
- 57.Виробнича програма туристичного оператора: сутність і структура
- 58.Планування руху грошових коштів підприємств
- 59.Принципи та етапи розробки виробничої програми туристичного оператора
- 60.Оцінювання ефективності формування та використання грошових коштів